

آینده نگری روند سالمندی جمعیت ایران در مناطق و گروه های مختلف جمعیتی تا سال ۱۴۲۰

جواد دیندار فرکوش

دانشجوی دکتری جمعیت شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، تهران، ایران

شهلا کاظمی پورثابت (نویسنده مسئول)

دانشیار و عضو هیئت علمی گروه جمعیت شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران، تهران، ایران

skazemipour@gmail.com

حمید انصاری

دانشیار و عضو هیئت علمی گروه برنامه ریزی رفاه اجتماعی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران، تهران، ایران

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۵/۱۱ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۶/۰۱

چکیده

زمینه: طبق آمارهای سازمان ملل متحد، کشور ایران یکی از سریعترین کشورهای جهان در زمینه رشد سالمندی جمعیت است و در سال ۲۰۵۰ جزو پیرترین کشورها خواهد بود و به همین دلیل سازمان بهداشت جهانی، افزایش جمعیت سالمندی در کشورمان را به عنوان سونامی خاموش در ایران نام برده است و توجه مسئولان را به ضرورت برنامه ریزی برای برخورداری از زندگی سالم برای سالمندان جلب کرده است. هدف: هدف این تحقیق آینده نگری روند سالمندی جمعیت ایران در مناطق و گروه های مختلف جمعیت تا سال ۱۴۲۰ است. روش تحقیق: روش تحقیق ترکیبی از روش اسنادی و روش های پیش بینی جمعیت بوده، در "بخش کمی، جمعیت سالمندان در گروهها و مناطق مختلف، با استفاده از نتایج سرشماری سال های ۹۵-۱۳۶۵ از طریق روش ترکیبی و کاربرد جداول ضرایب بقاء سازمان ملل و برآوردهای انجام شده توسط مرکز آمار ایران" مورد پیش بینی قرار گرفت. یافته ها: یافته های بخش کمی و محاسبات به روش ترکیبی نشان داد که تعداد سالمندان با ۱۵۱ درصد افزایش، در سال ۱۴۲۰، به ۱۸ میلیون نفر خواهد رسید که از افزایش ۲۶ درصدی جمعیت کل کشور تا ۱۰۱ میلیون نفر بیشتر خواهد بود و تعداد سالمندان زن در کلیه سال های مورد نظر بیشتر از مردان و با وجود بهبود وضعیت فعالیت و تحصیلات کلیه سالمندان، سالمندان مرد در حوزه فعالیت و تحصیلات بر سالمندان زن برتری خواهند داشت. نتیجه گیری: با افزایش توسعه یافتگی کشور، سالمندی جمعیت در نتیجه کاهش باروری و افزایش امید زندگی در حال وقوع است و برای آنکه بتوان، آینده ای بهتر برای سالمندی جمعیت ایران ترسیم نمود بایستی تغییرات بنیادی در سیستم نظام آموزشی، بازسازی اقتصادی، حمایت مالی از سالمندان صورت پذیرد. سرای سالمندان و فعالیت های تجاری و خدماتی برای پوشش نیازهای سالمندان به مراکز شهرها منتقل گردد. به منظور دریافت بازخوردی مناسب جهت تنظیم سیاست ها، دولت بایستی رشد جامعه مدنی گروه های سالمندی را تسهیل نماید و به منظور آگاهی بخشی پیش دستانه به برنامه ریزان ارشد کشور، پژوهش های علمی مبتنی بر شواهد در حوزه سالمندی در اولویت قرار گیرد.

واژگان کلیدی: سالمندی، آینده نگری روند سالمندی، رشد تعداد سالمندان، زنانه شدن سالمندی

مقدمه

اخیر در حال افزایش بوده است به گونه ای که تعداد جمعیت سالمند در سنین ۶۰ سال و بیش تر، از ۱ میلیون و ۱۷۳ هزار و ۶۷۹ نفر در سال ۱۳۳۵ به ۷ میلیون و ۴۱۴ هزار و ۹۱ نفر در سال ۱۳۹۵ رسیده است (مرکز آمار ایران) و طبق آمارهای سازمان ملل متحد در سال ۲۰۱۲، کشور ایران یکی از سریعترین کشورهای جهان در زمینه رشد سالمندی است و در سال ۲۰۵۰ جزو پیرترین کشورها شده و از میانگین جهانی، آسیا، آمریکا، کانادا، آمریکای لاتین و حتی رژیم اشغالگر قدس هم پیرتر خواهد بود (علی محمدی، ۱۳۹۶) و به همین دلیل سازمان بهداشت جهانی افزایش جمعیت سالمندی در کشورمان را به عنوان سونامی خاموشی در ایران نام برده است و توجه مسئولان را به ضرورت برنامه ریزی برای برخورداری از زندگی سالم برای سالمندان جلب کرده است. در سال ۱۳۷۵ شاخص کلی سالخوردگی جمعیت (یا نسبت کهنسالان به کمسالان) که نشان دهنده تعداد سالخوردگان به ازای هر ۱۰۰ نفر جمعیت زیر ۱۵ سال است، در حدود ۲۲/۴ درصد بوده است که بر اساس نتایج سرشماری ۱۳۸۵، این رقم به حدود ۲۹ درصد رسیده و برآورد می شود این تعداد در سال ۲۰۵۰ به ۱۴۵ نفر جمعیت سالخورده در مقابل هر ۱۰۰ نفر جمعیت زیر ۱۵ سال برسد. بنابراین جمعیت سالخورده کشور ما تا این سال در حدود ۵ برابر خواهد شد (مهریار و دیگران: ۱۳۸۸). در واقع سرعت افزایش نسبت سالخوردگان در جمعیت بیشتر از سرعت رشد جمعیت در سن اشتغال است و لذا نسبت سالخوردگان به تعداد افراد واقع در سن اشتغال در حال افزایش می باشد (مسکوب ۱۳۸۷). توجه به آمار و ارقام فوق وقتی بیشتر نمایان می شود که بدانیم، با کاهش رشد جمعیت، وظیفه تأمین نیازهای روز افزون جمعیت سالمند سنگین تر شده و این مسأله بر شیوه های تولید کالا و خدمات و کارایی کلی اقتصاد تأثیرگذار است. از طرف دیگر یکی از ویژگیهای مهم جمعیت، ترکیب سنی آن است. چرا که افراد بر اساس سنی که در آن قرار دارند، نیازها و توانایی های متفاوتی را دارا

تصاویر آینده بسیار متنوع و گوناگون هستند و طیفی از تصاویر فردی تا جهانی، خوش بینانه تا بدبینانه، کوتاه مدت تا بلند مدت و ... را در بر می گیرند. مهمترین مسئله در تحلیل تصاویر آینده، اهمیت و جایگاه آنها در بروز تغییرات اجتماعی است و در واقع مهمترین بلوک های سازنده تغییرات اجتماعی در کنار ارزش ها هستند و به این علت مطالعه آنها حائز اهمیت است (طاهری دمنه، ۱۳۹۴). از طرفی تصاویر آینده برای یک آینده پژوه، شأنتی خاصی دارند، چرا که تاثیر شگرفی بر آنچه به واقع آینده خواهد بود، می گذارند، بنابراین ما با تصمیم های خود یا می خواهیم آینده ای را مطرح کنیم که تصویر مثبت و مطلوب ما را پیروانند، یا تلاش می کنیم از وقوع آینده منفی و ناخوشایند اجتناب کنیم (رایین، ۲۰۱۳: ۴۰). دنیای مدرن و پیشرفته امروزی، توسعه اجتماعی و اقتصادی و پیشرفت های بهداشتی و گسترش آن، منجر به کاهش رشد جمعیت و افزایش امید زندگی در سطح جهانی شد. به این ترتیب فرآیند انتقال جمعیتی تغییر ساختار سنی جمعیت و به عبارتی گذار سنی جمعیت را در پی داشت، به طوری که انتظار می رود وزن جمعیت از گروه های سنی جوان به گروه های سنی بالا منتقل شود. در سطح جهانی بعد از کاهش میزان مرگ و میر و احتمال زنده ماندن کودکان تا سنین بزرگسالی، میزان باروری کل رو به کاهش گذاشت. در نتیجه تعداد افراد سالمند جوامع رو به افزایش گذاشت و در حال حاضر جمعیت بسیاری از کشورها رو به سالمندی رفته و انتظار می رود سایر کشورها نیز در آینده این پدیده را تجربه نمایند. بنابراین می توان مدعی گردید که سالمندی جمعیت، پدیده جهانی و فراگیر است. برابر مطالعات انجام شده، جمعیت ایران نیز همگام با جمعیت جهان رو به سالمندی می رود. زیرا ایران مراحل اولیه گذار جمعیتی را پشت سرگذاشته است. آمار و ارقام حاصل از سرشماری های عمومی نفوس و مسکن نشان می دهد که تعداد جمعیت سالمند ایران، طی دهه های

همراه است که بر نظام های بازنشستگی وارد می شود، سالمندی جمعیت عموماً از طریق افزایش در سنین بازنشستگی که معمولاً ۶۵ سال است، مورد اندازه گیری قرار می گیرد (گاورلیف و هوولاین، ۲۰۰۳: ۳۲). ساندرسون^۱ و همکارش شریفوف^۲ (۲۰۰۸ و ۲۰۰۷) استدلال کردند که سال های باقی مانده مورد انتظار در سنی خاص، امید زندگی کوهورت (نسل)، آن ها است. پس طبیعی است که مفهوم امید زندگی برای سنین پیش رو محاسبه شود. یعنی سنی براساس نگاه آینده نگرانه سنجیده شود. آن ها پیشنهاد کردند سن سالمندی را در نقطه ای تعیین کنیم که امید زندگی به ۱۵ سال می رسد. یعنی اگر فرد ۷۰ سال داشت و هنوز می توانست ۱۵ سال دیگر زندگی کند، ۷۲ سالگی، سن سالمندی محسوب شود. بدین ترتیب هرچه میزان امید زندگی کمتر باشد، سن سالمندی نیز کمتر می شود. رویکرد ساندرسون و شریفوف، رویکردی پویا محسوب می شود و براساس آن، دیگر نمی توان سنی خاص را نقطه شروع سالمندی محسوب کرد. سالمندی جمعیت، مفهومی جمعیت شناسی و آماری است و با سالمندی فردی کاملاً تفاوت دارد. سالمندی جمعیت پدیده اجتماعی - جمعیتی نسبتاً جدیدی است که بعد از انقلاب صنعتی و با کاهش باروری در برخی مناطق توسعه یافته جهان به تدریج ظهور یافت. در واقع، در جمعیت های سالمند، علاوه بر اینکه بخش زیادی از افراد به سنین پیری می رسند، سهم این افراد از کل جمعیت نیز جالب توجه می گردد. دمتریس لامنسوس^۳ و همکاران (۲۰۲۱) معتقدند که با افزایش جمعیت سالخورده و نسبت کمتر بین جمعیت فعال و وابسته، پیری جمعیت به عنوان یک چالش اجتماعی و بهداشتی جهانی مطرح می شود که با افزایش تقاضا در نیازهای مراقبت های بهداشتی و بازنشستگی اجتماعی همراه است. در سطح فردی، سالمندی تغییرات فیزیولوژیکی - روانشناختی است که با گذر زمان از تولد

هستند. برای مثال افراد مسن تر، مصرف متفاوت تری از خدمات و مراقبت های بلند مدت و بهداشتی دارند. (به نقل از دارابی و همکاران، ۱۳۹۶: ۱۲۰-۲۰۰۵: ۱۰: کینسلا و فیلیپ ۱) اهمیت و ضرورت شناخت روندهای آینده جمعیت، بنیان بسیاری از برنامه هاست. سیاستگذاران و برنامه ریزان برای برآورد تقاضای آینده درخصوص منابع غذا، آب، انرژی و خدماتی مانند آموزش و بهداشت متکی به همین آینده نگری یا پیش بینی های جمعیتی است. این پیش بینی ها به سیاستگذاران و برنامه ریزان، روندهای اصلی آینده را گوشزد و به آنها کمک می کند تا به نحو متناسبی به سیاستگذاری و اجرای برنامه ها پردازند و بدین ترتیب، به توسعه اقتصادی و اجتماعی کمک کنند. این پیش بینی ها در زمینه سالمندی جمعیت نیز کمک بسیاری به درک روند تغییرات می نماید و پاسخ پرسش های بسیاری را روشن خواهد کرد. بنابراین کشورما بایستی خود را برای مدیریت راهبردی موج سالمندی در چند دهه آینده آماده کند. این مطالعه با استفاده از روشهای ترکیبی سازمان ملل در مورد پیش بینی جمعیت، تعداد سالمندان کشور را به تفکیک جنس، گروههای سنی، سطوح مختلف تحصیلی، وضعیت فعالیت و در بازه های زمانی ۵ ساله از ۱۴۰۰ تا ۱۴۲۰ برآورد می نماید.

مبانی و مفاهیم نظری

دامنه انتخاب سن سالمندی یا پیری متفاوت است. اما دو نقطه سنی ۶۰ یا ۶۵ سالگی به عنوان دوره ورود به سالمندی یا آستانه سالخوردگی، بیش از بقیه سنین مطرح است. اجلاس جهانی سالخوردگان سازمان ملل که در سال ۱۹۸۲ در وین برگزار شد، سن ۶۰ سالگی را به عنوان نقطه تمایز سالمندی در بررسی های جمعیتی انتخاب کرد، زیرا ۶۵ سالگی، انتخاب دلخواهی است که امید زندگی های طولانی تر یا کوتاه تر را به حساب نمی آورد (سازمان ملل، ۲۰۰۹). از طرف دیگر، از آنجایی که مطالعه سالمندی جمعیت، اغلب با نگرانی در مورد، باری

^۱ Sanderson

^۲ Scherbov

^۳ Demtris lamnisos

است (سرائی، ۱۳۷۶: ۵۲). در تعادل طبیعی، میزانهای باروری و مرگ و میر بر اثر عوامل زمینه ای کنترل نشدنی بالا و در نتیجه رشد جمعیت بسیار پایین است. در مسیر توسعه و نوسازی میزان های باروری، مرگ و میر و رشد جمعیت به سطح حداقل می رسد؛ از اینرو، جوامع وارد مرحله تعادل ارادی می شوند، گذار از تعادل طبیعی به تعادل ارادی که همراه با رشد بالای جمعیتی است بیش از یک قرن طول می کشد (مشفق و قربانی، ۱۳۹۱: ۲۴). در انتهای مراحل گذار جمعیتی، به دنبال کاهش میزان های موالید و مرگ و میر، جمعیت روند سالخوردگی خود را آغاز می کند.

پیشینه پژوهش

۱- حسین ضرغامی و الهام فتحی (۱۳۹۹)، در مطالعه ای به بررسی پدیده سالمندی در ایران و آینده آن تا سال ۱۴۳۰ پرداخت. براساس روش های تکنیکی، جمعیت شناختی (حاصل نتایج سرشماری های ایران و برآوردهای جمعیتی سازمان ملل) و آینده پژوهی، جمعیت سالمند ایران تا سال ۱۴۳۰ به حدود ۱۹ میلیون نفر خواهد رسید و با هر سناریوی جمعیتی انتظار می رود، ایران در آینده با پدیده سالمندی جمعیت روبه رو شود و تقاون هر سناریو در مقدار سهم جمعیت سالمند خواهد بود. این وضعیت نیز بدلیل حضور متولدین ۱۳۶۰ است که مانند موجی بر روی ساختمان سنی جمعیت ایران در حال حرکت هستند و در دهه های آتی به سنین ۶۵ سال و بیشتر می رسند و در آن تعداد افراد مونث بیشتر از افراد مذکر خواهد بود. ۲- حسین ضرغامی و محمد میرزائی (۱۳۹۴)، در مطالعه ای به بررسی سالخوردگان جمعیت ایران در چهار دهه پیشرو تا سال ۱۴۳۰ پرداختند. براساس یافته های این پژوهش، تغییرات جمعیت کشور به گونه ای است، که در آینده نزدیک، یک دوره سالخوردگی جمعیت فشرده را در پیش رو خواهیم داشت. تعداد افراد بالای ۶۰ سال به حدود ۳۰ میلیون نفر خواهد رسید. رشد در گروه های سالمندتر شدیدتر نیز

تا مرگ اتفاق می افتد. معنای سالمندی جمعیت، در ارتباط با تغییرات نسبت جوانان با سالمندان است. سالمند شدن جمعیت که برخی جامعه شناسان و پیری شناسان همچون پترسون^۱، باتوجه به تغییرات ساخت سنی از آن با عنوان خاکستری شدن جمعیت^۲ یاد کرده اند (گیدنز، ۲۰۰۹)، بیش از هر چیز، معلول دو عامل جمعیت شناختی و تغییرات آن است: اول کاهش باروری و تداوم آن در یک دوره نسبتاً طولانی مدت، و دوم، کاهش مرگ و میر یا افزایش امید زندگی. مولفه سوم جمعیتی یعنی مهاجرت نیز در سالمندی جمعیت به ویژه در سطح منطقه ای و نواحی مختلف یک کشور می تواند نقش تعیین کننده ای داشته باشد. سالمندی جمعیت معمولاً در ارتباط با مراحل پایانی انتقال جمعیت است که کاهش پیوسته در باروری و به دنبال آن کاهش جمعیت گروه های جوان تر به وقوع می پیوندد (چسیناس، ۱۹۹۲). افزایش امید زندگی منتج از کاهش مرگ و میر، در تشدید فرآیند سالمندی جمعیت نقش قابل ملاحظه ای دارد. بدین ترتیب، در روند انتقال جمعیت، تغییرات شگرفی در ساخت سنی جمعیت پدید می آید که از آن به عنوان انتقال سنی یاد می شود. سالمندی جمعیت، یکی از مراحل پایانی انتقال سنی است (ضرغامی و میرزایی، ۱۳۹۴). در مطالعات جمعیت شناختی، سالمندی جمعیت به این معناست که نسبت افراد سالخورده به کل جمعیت در حال افزایش باشد. به عبارت دقیق تر، جمعیت رو به سوی سالمندی، جمعیتی است که بین ۷ تا ۱۴ درصد آن را گروه های سنی ۶۵ ساله و بیش تر تشکیل دهند. این نسبت در جامعه ای سالمند بین ۱۴ تا ۲۰ درصد و در جامعه ای سالخورده ۲۰ درصد و بیش تر است. (مرکز شرق- غرب، ۲۰۰۲: ۸۳). جمعیت شناسان برای تحلیل و تبیین تحولات جمعیتی جوامع از نظریه گذار جمعیتی استفاده می کنند. روایت های کلاسیک از نظریه گذار جمعیتی، ناظر بر تغییر از حالت تعادل طبیعی به حالت تعادل ارادی جمعیتی

^۱ Peterson

^۲ Graying of the population

در تحقیق خود تحت عنوان "پیش بینی جمعیت شناختی پیروی جمعیت در یونان و قبرس - یک چالش بزرگ برای پایداری طولانی مدت سیستم بهداشتی و اجتماعی در مدیترانه"، میزان باروری کل هر زن را برای سال های ۲۰۵۰ و ۲۱۰۰ به ترتیب برابر ۱/۵ و ۱/۷۵ کودک برای هر دو کشور پیش بینی نمودند. همچنین امید زندگی مردان و زنان در سالهای فوق به ترتیب مساوی ۸۴ و ۸۷ - ۹۰ - ۹۴ سال برای هر دو کشور پیش بینی شده است. و بالاخره پیش بینی شده که سهم جمعیت ۶۵ سال به بالا در هر دو کشور افزایش یابد و تا سال ۲۱۰۰، حدود یک سوم جمعیت باشد. ۶- بلوم، کانینگ و گونتر^۱ (۲۰۱۰)، در بررسی حدود ۷۰ کشور توسعه یافته و در حال توسعه برای دوره ۱۹۹۰-۱۹۶۵ تفاوت نرخ رشد جمعیت ۶۴-۱۵ ساله از کل جمعیت را به عنوان شاخص ساختار سنی جمعیت در نظر گرفتند و نشان دادند که اثر رشد جمعیت ۶۴-۱۵ ساله بر رشد درآمد سرانه مثبت است.

روش پژوهش

نظر به اینکه این تحقیق درصدد آینده پژوهی روند سالمندی جمعیت ایران تا سال ۱۴۲۰ می باشد، لذا باتوجه به موضوع، ماهیت و هدف های آن، "پیش بینی روند سالمندی جمعیت با استفاده از نتایج سرشماری سال های ۹۵-۱۳۶۵ از طریق روش ترکیبی و با استفاده از جداول ضرایب بقاء سازمان ملل و برآوردهای انجام شده توسط مرکز آمار ایران" روش های جمعیت شناختی، انجام شده است. روش گردآوری اطلاعات مشاهده غیر مستقیم و مراجعه به اسناد و مدارک و تحلیل ثانوی است. ابزار گردآوری داده ها، فیش تحقیق است. برای توصیف و تحلیل داده ها از روش های جمعیتی و آماری استفاده شد. توضیح روش ترکیبی: بخش جمعیت سازمان ملل متحد از مدل کوهورت (نسلی)، برای پیش بینی جمعیت یک کشور بر اساس سن و جنس در دوره های بعدی $t >$ استفاده می کند و به ورودی های زیر نیاز دارد: برآورد

خواهد بود. نتایج بیانگر اجتناب ناپذیر بودن سالخوردگی جمعیت کشور در دهه های آینده است. روند رو به رشد سالخوردگی جمعیت حتی با فرض افزایش سطح باروری رخ خواهد داد. سطوح پائین باروری نیز شدت سالخوردگی را تشدید خواهد کرد و باتوجه به فرض متوسط تغییرات باروری، نسبت سالخوردگان از کل جمعیت با روند افزایش ثابت تا پایان دوره، به حدود ۳۰ درصد می رسد. روند افزایش باروری در سطح بالا، مشکلات اقتصادی کشور باتوجه به باری که به جمعیت فعال وارد خواهد نمود، تشدید می کند و فرصت پنجره جمعیتی کشور را محدود خواهد کرد. ۳- سعداله دارابی و همکاران (۱۳۹۳)، در مطالعه ای به بررسی سالخوردگی جمعیت در ایران و هزینه های رو به افزایش بهداشت و درمان پرداختند. براساس روش تحلیل ثانویه و با استفاده از داده های بخش جمعیت سازمان ملل متحد، جمعیت ایران در حال گذار از دوران جوانی به سالخوردگی است، به نحوی که تعداد سالمندان در سال ۱۴۱۴ به بیش از ۱۰ میلیون نفر و درصد سالخوردگان به بیش از ۱۱ درصد خواهد رسید و نسل های جدید در مقایسه با نسل های قدیم، در زمینه هزینه های بهداشت و درمان تقاضای مصرف بیشتری دارند. ۴- محمود مشفق و قربانی حسینی (۱۳۹۱)، در مطالعه ای به بررسی آینده پژوهی تغییرات جمعیتی ایران طی دوره ۱۳۹۰ تا ۱۴۲۰ پرداختند. براساس تحلیل های جمعیتی و اسنادی و جدیدترین پیش بینی جمعیتی بخش جمعیت سازمان ملل متحد (۲۰۱۲)، برای کشورهای دنیا، جمعیت ایران براساس سناریوهای سه گانه سازمان ملل، یعنی حد پائین، حد متوسط، و حد بالا، تا سال ۱۴۲۰ به ترتیب ۸۷/۷، ۹۶/۸ و ۱۰۶ میلیون نفر خواهد شد. براساس سناریوی تعدیل شده، تا سال ۱۴۲۰، جمعیت ایران به حدود ۹۱ میلیون خواهد رسید و باروری زیر سطح جانشینی (کمتر از ۲/۱ فرزند برای هر مادر) در ایران تداوم خواهد داشت، که خود لزوم برنامه ریزی آینده نگرانه برای مدیریت سالمندی در کشور را روشن می سازد. ۵- دمتریس لامنیسوس و همکاران (۲۰۲۱)،

^۱ . Bloom Canning & Gunther

سالمندی جمعیت در جهان

بررسی‌های جمعیتی سازمان ملل متحد نشان می‌دهد که جمعیت جهان رو به سالمندی می‌رود و این روند در آینده سریع‌تر از قبل خواهد بود. نسبت جمعیت سالمند جهان (۶۵ ساله و بیشتر) در سال ۲۰۲۰، برابر ۹٫۳ درصد بود. با فرض ثبات باروری در مقدار کنونی خود، در سال ۲۰۵۰ این مقدار بیش از دو برابر خواهد شد، یعنی به ۲۲٫۸ درصد خواهد رسید. سالخوردگی جمعیت یک مفهوم آماری است که ریشه در کاهش مستمر باروری داشته و افزایش امید زندگی در آن نقش کمتری دارد. این مفهوم با دو عامل مشخص می‌شود، در وهله‌ی اول میانه‌ی سنی و میانگین سنی شاخص‌های گویاتری از ورود جمعیت به آستانه سالخوردگی هستند (زنجانی، فتحی و نوراللهی، ۱۳۹۵: ۵۰). برای درک بهتر این موضوع باید گفت در سال ۲۰۲۰، میانه‌ی سنی جمعیت جهان ۳۰/۹ سال بود و پیش‌بینی می‌شود در سال ۲۰۵۰ به ۳۶/۲ سال و در سال ۲۱۰۰ به ۴۱/۹ سال برسد. این شاخص برای کشورهای توسعه‌یافته در سال ۲۰۲۰ برابر ۴۲ سال و برای کشورهای توسعه نیافته برابر ۲۰/۳ سال بوده است. در سال ۲۰۲۰، نسبت جمعیت ۶۵ ساله و بیش‌تر در کشورهای پیشرفته ۱۷/۶ درصد و برای سایر کشورها ۶/۳ درصد برآورد شده است. پیش‌بینی می‌شود در سال ۲۰۵۰، ۱۵/۶ درصد از جمعیت جهان، ۶۵ ساله و بیش‌تر باشند، در حالی که این نسبت در کشورهای توسعه‌یافته ۳۳/۴ درصد و در کشورهای در حال توسعه ۱۹/۵ درصد و در کشورهایی که حداقل توسعه‌یافتگی را دارند ۹/۵ درصد باشد. نکته‌ی جالب توجه این که بر اساس پیش‌بینی سازمان ملل متحد در سال ۲۰۵۰، سهم جمعیت ۶۰ ساله و بیش‌تر ۴۲ کشور جهان بیش‌تر از سهمی خواهد شد که اکنون ژاپن به‌عنوان سالخورده‌ترین کشور دارد. در سال ۲۰۲۰، سهم جمعیت ۶۰ ساله و بیش‌تر کشور ژاپن برابر ۳۴/۳ درصد برآورد می‌شود (سازمان ملل متحد، ۲۰۱۱).

جمعیت مخصوص جنس و سن خاص در زمان اولیه $t = 0$ ، پیش‌بینی نرخ باروری کل (TFR)، یعنی تعداد کل تولد زنده برای هر زن در آینده، پیش‌بینی نسبت جنسی هنگام تولد، پیش‌بینی امید زندگی زنان و مردان، داده‌های تاریخی در مورد میزان مرگ و میر مخصوص جنس و سن (برای $0 \leq t$)، داده‌های تاریخی توزیع باروری بر اساس سن (برای $0 \leq t$)، و پیش‌بینی مهاجرت بین المللی خالص ویژه جنس و سن خاص در آینده. در ورودی‌های بالا، TFR به عنوان میانگین تعداد تولدهای زنده تعریف می‌شود که گروهی فرضی از زنان در پایان دوره باروری خود در صورتی که در تمام طول زندگی خود در معرض نرخ باروری یک دوره معین قرار بگیرند و اگر مشمول مرگ و میر نباشند. امید زندگی در بدو تولد به عنوان میانگین سال‌های زندگی است که توسط گروهی فرضی از افراد انتظار می‌رود که در طول زندگی خود در معرض نرخ مرگ و میر یک دوره معین قرار بگیرند و به عنوان سال بیان می‌شود. در این مطالعه با استفاده از روشهای جمعیتی، میزان باروری کل زنان و میزان مرگ و میر مردان و زنان در گروههای سنی پنجساله و میزانهای مهاجرت در بازه‌های پنجساله از سال ۱۳۹۵ تا سال ۱۴۲۰ برآورد گردیده، سپس با استفاده از نرم افزار اکسپکتروم^۱، جمعیت کشور در مناطق و گروههای مختلف جمعیتی مورد پیش‌بینی قرار گرفته است.

یافته‌های پژوهش

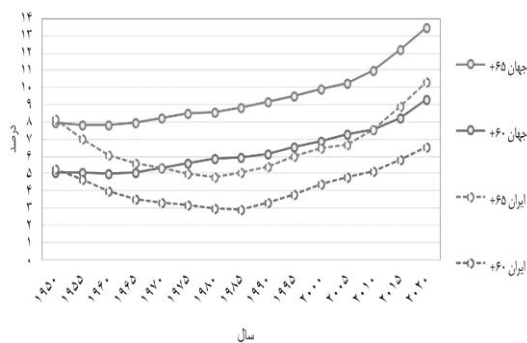
در این پژوهش ابتدا وضعیت جمعیت جهان، وضعیت موجود جمعیت سالمند کشور و ویژگی‌های جمعیتی آنها را مورد بررسی قرار داده و سپس براساس ویژگی‌های جمعیتی به آینده‌نگری جمعیت سالمند پرداخته و در پایان وضعیت فعالیت و سواد و تحصیلات سالمندان تا سال ۱۴۲۰ مورد پیش‌بینی قرار گرفته است.

^۱. Expektrom

تحولات جمعیت سالمند ایران

بدیهی است که این امر نتیجه کاهش مرگ و میر بود که منجر شد تا امید زندگی در بدو تولد از حدود ۳۷/۵ سال در سال ۱۳۳۵ به ۷۴/۲ سال در سال ۱۳۹۵ برسد (مرکز آمار ایران). هرچند که بخش عمده ای از افزایش امید زندگی مربوط به کاهش مرگ و میر کودکان بود اما دستاروهای پزشکی، بهداشتی و افزایش سطح دانش و آگاهی عمومی نسبت به مسائل بهداشتی منجر شد تا مرگ و میر بزرگسالان کاهش یابد. از رهاورد های کاهش مرگ و میر بزرگسالان، افزایش جمعیت سالمندان است. براساس برآوردهای سازمان ملل (۲۰۱۹) در سطح جهانی در فاصله سال های ۱۹۵۰-۱۹۵۰ فردی که به سن ۶۰ سالگی می رسید انتظار می رفت ۱۴ سال دیگر عمر کند، در فاصله سال های ۲۰۲۰-۲۰۱۵ برای همین سن، این انتظار به حدود ۲۱ سال افزایش یافت، به همین ترتیب در فاصله سال های ۱۹۵۰-۱۹۵۰ در ایران فردی که به سن ۶۰ سالگی می رسید انتظار می رفت ۱۲ سال دیگر عمر کند، برای همین سن در فاصله سال های ۲۰۲۰-۲۰۱۵ این انتظار به بیش از ۱۸ سال افزایش یافت. نمودار ۱: مقایسه نسبت جمعیت ۶۰ و ۶۵ ساله و بیشتر جهان و ایران در سال های ۱۹۵۰ تا ۲۰۲۰. ماخذ: سایت سازمان ملل

مورخ ۲۰۲۰/۳/۵

مؤلفه دیگر در پدیده سالمندی جمعیت، کاهش میزان باروری و تداوم طولانی آن است که باعث می شود که سهم جمعیت سنین کم سن و سال و جوان کاهش یابد. باروری کل در کشور از سال ۱۳۶۴ به بعد شروع به کاهش نموده و از اواخر دهه ۱۳۶۰ سرعت چشمگیری به خود گرفت (عباسی شوازی، ۱۳۸۱). بر مبنای داده های بررسی ویژگی های بهداشتی-جمعیتی ایران، میزان

جدول شماره ۱ گویای آن است که نسبت جمعیت سالمند کشور طی سال های ۱۳۳۵ تا ۱۳۷۵ از آهنگ یکنواختی برخوردار نبوده است. جمعیت سالمند کشور پس از کاهش طی سال های ۱۳۴۵ تا ۱۳۶۵ از سال ۱۳۷۵ به بعد افزایش یافت. این وضعیت بدلیل اعمال سیاست های مختلف جمعیتی و فراز و نشیب هایی در افزایش و یا کاهش موالید در اثر اعمال سیاست های مختلف جمعیتی بود. به گونه ای که با کاهش سهم کودکان، سهم سالمندان افزایش یافته است. به این ترتیب تعداد جمعیت سالمند ایران (سنین ۶۰ سال و بیشتر) از ۱،۱۷۳،۶۷۹ نفر در سال ۱۳۳۵، به ۷،۴۱۴،۰۹۱ نفر در سال ۱۳۹۵ رسید. به عبارت دیگر جمعیت سالمند ۶۰ ساله و بیشتر طی نیم قرن اخیر ۶/۳ برابر شده است، به همین ترتیب در دوره زمانی فوق، جمعیت ۶۵ ساله و بیشتر ۶/۴ برابر شد، در حالی که جمعیت کل کشور طی همین دوره ۴/۲ برابر گردید. بدیهی است که از جمله عوامل موثر در افزایش جمعیت سالمند کشور در سال های اخیر افزایش امید زندگی و کاهش سطح باروری بوده است.

جدول ۱- جمعیت کل، جمعیت سالمند، نسبت جمعیت سالمند ۶۰ و ۶۵ ساله به بالا طی سال های ۱۳۳۵ تا ۱۳۹۵- ماخذ: مرکز

آمار ایران

سال	کل جمعیت (به نفر)	جمعیت ۶۰ سال و بیشتر (به نفر)	نسبت جمعیت ۶۰ سال و بیشتر (به کل جمعیت)	سال	جمعیت ۶۵ سال و بیشتر (به نفر)	نسبت جمعیت ۶۵ سال و بیشتر (به کل جمعیت)
۱۳۳۵	۱۸۸۹۲۷۰۶۲۴	۱۰۱۳۳۰۶۷۹	۶.۲	۱۳۷۵	۷۶۲۰۰۰۷	۴.۰
۱۳۴۵	۲۴۰۶۹۱۰۱۱۸	۱۰۵۲۷۰۲۵۱	۶.۲	۱۳۸۵	۹۷۶۲۳۸۲	۴.۰
۱۳۵۵	۳۳۷۰۸۰۷۴۴	۱۰۷۷۱۰۶۱۴	۵.۳	۱۳۹۵	۱۰۱۸۶۰۴۷۰	۳.۵
۱۳۶۵	۴۹۴۲۰۰۲۷۶	۲۰۶۱۶۳۵۰	۵.۴	۲۰۲۰	۱۰۵۰۱۰۷۱۸	۳.۱
۱۳۷۵	۶۰۰۲۳۰۱۳۴	۳۰۹۷۸۰۱۲۷	۶.۶	۲۰۱۵	۲۰۵۹۵۰۱۸۱	۴.۰
۱۳۸۵	۷۰۰۴۹۵۰۷۸۲	۵۰۱۲۱۰۳۸	۷.۳	۲۰۱۰	۳۰۶۵۶۰۵۹۱	۵.۲
۱۳۹۰	۷۵۰۱۴۹۰۶۶۹	۶۰۱۵۹۰۶۷۶	۸.۰	۲۰۰۵	۴۰۲۹۶۰۷۶۹	۵.۷
۱۳۹۵	۷۹۰۹۲۶۰۲۷۰	۷۰۴۱۴۰۰۹۱	۹.۳	۲۰۰۰	۴۰۸۷۱۰۵۱۸	۶.۱

نمودار شماره ۱ نسبت جمعیت ۶۰ و ۶۵ ساله و بیشتر جهان و ایران را طی سال های ۱۹۵۰ تا ۲۰۲۰ میلادی (سال های ۱۳۲۹ تا ۱۳۹۹ هجری شمسی) را با یکدیگر مقایسه می نماید. در سراسر جهان بین سالهای ۱۹۵۰ و ۲۰۲۰ جمعیت سالمند بیش از ۵ برابر شد، لیکن در ایران شدت آن بیشتر از سطح جهانی (بیش از ۶ برابر) بود.

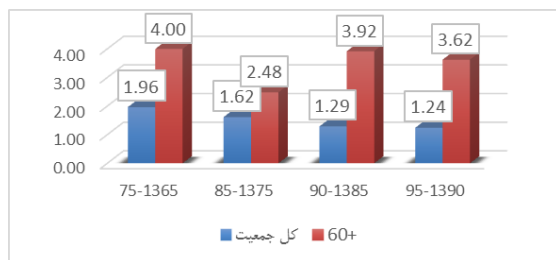
و ۲/۰۱ محاسبه شد. به این ترتیب از دهه ۱۳۸۰ به بعد باروری ایران در سطح تقریباً پایین تثبیت شده و براساس تئوری گذار جمعیت، انتظار می رود در سال های آتی، تغییرات زیادی را تجربه نماید که از پیامدهای آن افزایش نسبت سالمندی جمعیت در دهه های آتی خواهد بود.

باروری کل در سال ۱۳۷۹ به حدود ۲/۱ فرزند کاهش یافت و بسیاری از نقاط شهری کشور نیز باروری پایین تر از حد جانشینی را تجربه نمودند (عباسی شوازی ۲۰۰۱ و ۲۰۰۲). براساس نتایج سرشماری های ۱۳۸۵، ۱۳۹۰ و ۱۳۹۵ میزان باروری کل ایران به ترتیب حدود ۱/۹، ۱/۸ و

جدول ۲- تعداد و درصد جمعیت افراد بالای ۶۰ سال کشور به تفکیک جنس در سال های ۹۵-۱۳۶۵ (تعداد به میلیون نفر)

سال		۱۳۶۵		۱۳۷۵		۱۳۸۵		۱۳۹۰		۱۳۹۵	
جنس		زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد
جمعیت کل جمعیت		۲۴،۱۶۴	۲۵،۲۸۱	۲۹،۵۴۰	۳۰،۵۱۵	۳۴،۶۲۹	۳۷،۹۰۶	۳۷،۲۴۴	۴۰،۴۹۸	۳۹،۴۲۸	۴۰،۴۹۸
تعداد افراد ۶۰ سال به بالا		۱،۴۳۴	۱،۴۳۴	۱،۸۵۶	۲،۱۵۵	۲،۴۶۶	۳،۰۵۱	۳،۱۵۵	۳،۶۵۸	۳،۷۵۶	۳،۶۵۸
درصد افراد ۶۰ سال به بالا		۵/۷	۵/۳	۶/۳	۷/۱	۷/۱	۸/۰	۸/۵	۹/۰	۹/۵	۹/۰

سالمند بالای ۶۰ سال در کشور در سال های ۹۵ - ۱۳۶۵ از جمعیت کل کشور سریعتر و بیشتر بوده است. درصد رشد سالانه جمعیت کشور در سال های فوق روند نزولی را ادامه داده است و از ۱/۹۶ درصد در سال های ۷۵ - ۱۳۶۵ به ۱/۲۴ درصد در سال های ۹۵ - ۱۳۹۰ رسیده است و این در صورتی است که رشد جمعیت سالمندی کشور طی سال های مورد بررسی بیشتر از رشد جمعیت کشور بوده است و براساس داده ها در نمودار های شماره ۲ و ۳ این میزان رشد جمعیت سالمندان بالای ۶۰ سال در مناطق شهری بیشتر از مناطق روستایی می باشد. با این تفاوت که در مناطق شهری روند رشد جمعیت کل و سالمندی افزایشی ولیکن در مناطق روستایی روند رشد جمعیت کل نزولی و جمعیت سالمند افزایشی می باشد.

نمودار ۲: درصد رشد سالانه کل جمعیت و جمعیت ۶۰ سال به بالا در کل کشور در سال های ۹۵-۱۳۶۵

جدول شماره ۲ تعداد و درصد جمعیت سالمندان بالای ۶۰ سال کشور را به تفکیک جنس در سال ۱۳۶۵-۱۳۹۵، نشان می دهد. داده های جدول فوق حاکی از آن است که جمعیت سالمند ایران به سمت زنانه شدن پیش می رود. جمعیت مردان سالمند در سال های ۸۵ - ۱۳۶۵ بر زنان برتری داشته و سالمندی جمعیت شکل مردانه به خود داشته ولیکن در سال های ۹۵ - ۱۳۹۰ این رویه تغییر کرده و سالمندی جمعیت کشور شکل زنانه پیدا کرده و جمعیت زنان سالمند در این سال ها بر مردان برتری یافته اند.

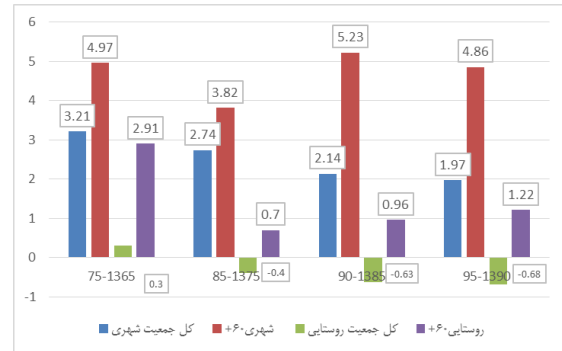
جدول ۳: درصد رشد سالانه کل جمعیت و جمعیت ۶۰ ساله بیابا به تفکیک مناطق شهری و روستایی در سال های ۹۵-۱۳۶۵

مناطق	دوره	۱۳۶۵-۷۵	۱۳۷۵-۸۵	۱۳۸۵-۹۰	۱۳۹۰-۹۵
کل کشور	کل جمعیت	۱/۹۶	۱/۶۲	۱/۲۹	۱/۲۴
	۶۰+	۴/۰۰	۲/۴۸	۳/۹۲	۳/۶۲
مناطق شهری	کل جمعیت	۳/۲۱	۲/۷۴	۲/۱۴	۱/۹۷
	۶۰+	۴/۹۷	۳/۸۲	۵/۲۳	۴/۸۶
مناطق روستایی	کل جمعیت	۰/۳۰	-۰/۴۰	-۰/۶۳	-۰/۶۸
	۶۰+	۲/۹۱	۰/۷۰	۰/۹۶	۱/۲۲

جدول شماره ۳ درصد رشد سالانه کل جمعیت و جمعیت ۶۰ ساله به بالا به تفکیک مناطق شهری و روستایی در کشور در سال های ۹۵ - ۱۳۶۵ را نشان می دهد. برابر داده های فوق سرعت رشد سالانه جمعیت

۱۳۶۵ در مناطق شهری بیشتر از مناطق روستایی است ولیکن این روند در سال های ۹۵-۱۳۹۰ به برتری در مناطق روستایی می انجامد و تراکم افراد گروه های سنی ۵۹-۳۰ ساله در مناطق شهری بیشتر از مناطق روستایی می باشد و دلیل آن مهاجرت افراد در سنین فعالیت برای یافتن شغل یا تحصیل به شهرها می باشد. نسبت وابستگی نیز نشان دهنده بار اقتصادی و در برخی ابعاد اجتماعی سالمندان بر جمعیت در سن فعالیت است. مقدار این شاخص در کل کشور ۸/۷ درصد، مناطق روستایی کشور ۱۰/۳ درصد و در مناطق شهری ۸/۲ درصد است. به عبارتی، در مناطق شهری به ازای هر ۱۰۰ نفر جمعیت در سن فعالیت اقتصادی ۸/۲ نفر سالمند وابسته هستند. در مناطق روستایی این مقدار به ۱۰/۳ نفر افزایش می یابد. علاوه بر این، می توان بر سالمند تر بودن مناطق روستایی در مقایسه با مناطق شهری اذعان داشت. بطور کلی نسبت وابستگی سالمندان به جمعیت فعال در مناطق روستایی بیشتر از مناطق شهری و در زنان بیشتر از مردان است و زنان روستایی دارای وابستگی بیشتری نسبت به زنان شهری می باشند.

نمودار ۳: درصد رشد سالانه کل جمعیت و جمعیت ۶۰ سال به بالا در کشور به تفکیک مناطق شهری و روستایی طی سال های ۱۳۶۵-۹۵

توزیع درصد جمعیت در گروه های بزرگ سنی و نسبت وابستگی به تفکیک مناطق سکونتی

برابر داده های جدول شماره ۴ درصد جمعیت گروه های سنی ۵۹ - ۳۰ ساله و ۶۰ ساله و بیشتر در سال های ۹۵-۱۳۶۵ برخلاف سایر گروه های سنی افزایشی می باشد و بیشترین درصد افراد در سال ۱۳۹۵ مربوطه به گروه های سنی ۵۹ - ۳۰ ساله می باشد که این نشان دهنده تراکم بالای افراد ۶۰ ساله به بالا در سال های آینده کشور می باشد. درصد جمعیت افراد زیر ۱۵ سال و بالای ۶۰ سال در مناطق روستایی در سال های ۹۵-۱۳۶۵ بر مناطق شهری برتری دارد. درخصوص جمعیت افراد ۲۹-۱۵ ساله نیز درصد افراد این گروه سنی در سال های ۸۵-

جدول ۴: توزیع درصد جمعیت کشور بر حسب گروه های بزرگ سنی و نسبت وابستگی سالمندان به جمعیت فعال به تفکیک خاستگاه

سکوتی در سال های ۹۵-۱۳۶۵ (تعداد به میلیون نفر)

مناطق		سال				
کلی کشور		۱۳۹۵	۱۳۹۰	۱۳۸۵	۱۳۷۵	۱۳۶۵
کمتر از ۱۵ سال		۲۴	۲۳/۴	۲۵/۱	۳۹/۵	۴۵/۵
۱۵-۲۹		۲۵/۱	۳۱/۵	۳۵/۴	۲۸/۴	۲۶/۴
۳۰-۵۹		۴۱/۶	۳۶/۸	۳۲/۲	۲۵/۴	۲۲/۷
۶۰ سال و بیشتر		۹/۳	۸/۳	۷/۳	۶/۷	۵/۵
درصد		۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
کل		۷۹,۹۲۶	۷۵,۱۵۰	۷۰,۴۹۶	۶۰,۰۵۵	۴۹,۴۴۵
تعداد (هزار نفر)						
نسبت وابستگی سالمندان به جمعیت فعال در کل کشور		مرد	زن	کل		
		۸/۵	۸/۹	۸/۷		
نقاط شهری		۲۳	۲۲/۳	۲۳/۷	۳۷/۵	۴۲/۸
کمتر از ۱۵ سال		۲۴/۷	۳۱/۳	۳۵/۵	۲۸/۶	۲۸
۱۵-۲۹		۴۳/۲	۳۸/۴	۳۴	۲۷/۷	۲۴
۳۰-۵۹		۹/۱	۷/۹	۶/۸	۶/۱	۵/۲
۶۰ سال و بیشتر		۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
درصد		۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
کل		۵۹,۱۴۷	۵۳,۶۴۷	۴۸,۲۶۰	۳۶,۸۱۸	۲۶,۸۴۵
تعداد (هزار نفر)						
نسبت وابستگی سالمندان به جمعیت فعال در مناطق شهری		مرد	زن	کل		
		۸/۰	۸/۴	۸/۲		
نقاط روستایی		۲۶/۹	۲۶/۱	۲۸	۴۲/۶	۴۸/۵
کمتر از ۱۵ سال		۲۶/۱	۳۲	۳۵/۳	۲۸/۱	۲۴/۵
۱۵-۲۹		۳۷/۲	۳۲/۹	۲۸/۴	۲۱/۹	۲۱/۱
۳۰-۵۹		۹/۹	۹	۸/۳	۷/۴	۵/۷
۶۰ سال و بیشتر		۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
درصد		۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
کل		۲۰,۷۳۱	۲۱,۴۴۷	۲۲,۱۳۱	۲۳,۰۲۶	۲۲,۳۴۹
تعداد (هزار نفر)						
نسبت وابستگی سالمندان به جمعیت فعال در مناطق روستایی		مرد	زن	کل		
		۹/۹	۱۰/۷	۱۰/۳		

پژوهی تعداد جمعیت کل و سالمند بالای ۶۰ سال کل کشور و استان ها، برحسب توزیع درصد به تفکیک جنس، گروه های سنی، سواد و تحصیلات و وضعیت فعالیت تا سال ۱۴۲۰ پیش بینی گردید.

آینده نگری جمعیت سالمند ایران تا سال ۱۴۲۰

در این قسمت با استفاده از نتایج سرشماری سال ۹۵-۱۳۶۵ از طریق روش ترکیبی و با استفاده از جدول ضرایب بقاء سازمان ملل و برآوردهای انجام شده توسط مرکز آمار ایران و روش های جمعیت شناختی، آینده

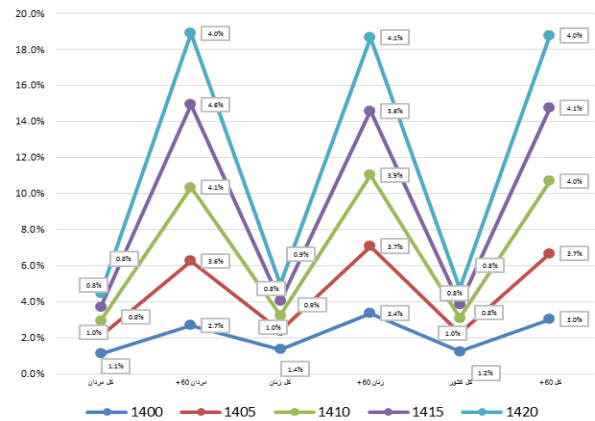
جدول ۵ - پیش بینی جمعیت کل کشور و سالمندان در گروه های سنی بالای ۶۰ سال و رشد سالانه آنها طی سال های ۱۴۲۰-۱۴۰۰

۱۴۲۰	۱۴۱۵	۱۴۱۰	۱۴۰۵	۱۴۰۰	۱۳۹۵	پیش بینی جمعیت کل و گروه های سنی بالای ۶۰ سال	
						۶۰-۶۴	۶۵-۶۹
۶,۵۸۳,۷۸۹	۵,۴۰۳,۸۶۱	۴,۴۳۸,۹۴۷	۳,۶۲۷,۹۸۲	۳,۱۷۴,۰۰۰	۲,۵۴۲,۵۷۳	۶۰-۶۴	کل
۴,۹۵۱,۱۲۶	۴,۰۶۲,۳۰۵	۳,۳۱۰,۵۷۷	۲,۸۸۴,۹۸۵	۲,۲۹۹,۶۲۹	۱,۷۱۱,۴۶۴	۶۵-۶۹	
۳,۴۴۵,۹۶۰	۲,۸۰۳,۰۵۵	۲,۴۳۵,۶۱۹	۱,۹۳۳,۷۷۹	۱,۴۳۲,۶۶۳	۱,۱۷۷,۶۲۵	۷۰-۷۴	
۲,۱۰۴,۷۶۶	۱,۸۲۵,۳۷۴	۱,۴۴۴,۹۹۱	۱,۰۶۶,۷۳۹	۸۷۱,۸۷۸	۸۸۶,۳۹۲	۷۵-۷۹	
۱,۱۵۷,۵۸۳	۹۱۴,۵۹۱	۶۷۳,۶۸۴	۵۴۷,۷۵۷	۵۵۳,۰۳۵	۶۴۶,۷۳۳	۸۰-۸۴	
۳۹۷,۹۲۱	۲۹۲,۹۸۲	۲۳۶,۹۱۵	۲۳۷,۳۰۹	۲۷۴,۹۲۰	۴۴۹,۳۰۴	۸۵+	
۱۸,۶۴۱,۱۴۵	۱۵,۳۰۲,۱۶۹	۱۲,۵۴۰,۷۳۳	۱۰,۲۹۸,۵۵۰	۸,۶۰۶,۱۲۵	۷,۴۱۴,۰۹۱	کل +۶۰	
۴/۰۰٪	۴/۱۰٪	۴/۰۰٪	۳/۷۰٪	۳/۰۰٪	رشد سالانه		
۱۰۱۰۲۴,۲۲۳	۹۶,۸۸۳,۸۷۷	۹۳,۱۶۷,۲۸۲	۸۹,۳۱۲,۵۲۴	۸۴,۹۹۹,۶۲۵	کل کشور		
۰/۸۰٪	۰/۸۰٪	۰/۸۰٪	۱/۰۰٪	۱/۲۰٪	رشد سالانه		
۳,۲۹۲,۱۰۶	۲,۸۶۷,۲۹۷	۲,۲۲۱,۳۴۴	۱,۸۰۱,۲۲۴	۱,۵۶۷,۴۱۶	۱,۲۵۲,۶۶۳	۶۰-۶۴	مرد
۲,۵۹۳,۱۴۸	۲,۰۰۴,۹۴۶	۱,۶۲۰,۸۹۰	۱,۴۰۴,۸۷۱	۱,۱۱۷,۱۷۳	۸۰۸,۹۱۰	۶۵-۶۹	
۱,۶۷۱,۶۳۳	۱,۳۴۸,۷۱۹	۱,۱۶۵,۴۷۶	۹۲۳,۱۱۰	۶۶۵,۰۷۰	۵۷۱,۱۱۲	۷۰-۷۴	
۹۹۵,۲۷۱	۸۵۸,۳۳۲	۶۷۷,۸۰۵	۴۸۶,۳۹۰	۴۱۵,۵۹۷	۴۵۱,۴۱۹	۷۵-۷۹	
۵۲۷,۲۶۰	۴۱۵,۵۳۳	۲۹۷,۲۹۳	۲۵۳,۰۱۱	۲۷۳,۴۵۲	۳۴۳,۲۳۱	۸۰-۸۴	
۱۶۸,۸۹۰	۱۲۰,۵۹۱	۱۰۲,۳۲۲	۱۱۰,۱۴۸	۱۳۷,۵۶۷	۲۳۱,۰۷۰	۸۵+	
۹,۲۴۸,۲۹۷	۷,۶۱۵,۴۱۹	۶,۰۸۵,۱۳۱	۴,۹۷۸,۷۵۴	۴,۱۷۶,۲۷۵	۳,۶۵۸,۴۰۵	کل +۶۰	
۴/۰۰٪	۴/۶۰٪	۴/۱۰٪	۳/۶۰٪	۲/۷۰٪	رشد سالانه ۶۰ سال به بالا		
۵۰,۶۰۷,۶۹۹	۴۸,۷۱۸,۶۶۰	۴۶,۸۸۳,۸۵۱	۴۴,۹۶۵,۱۶۷	۴۲,۸۱۱,۲۰۲	کل کشور		
۰/۸۰٪	۰/۸۰٪	۰/۸۰٪	۱/۰۰٪	۱/۱۰٪	رشد سالانه کل کشور		
۳,۲۹۱,۶۸۳	۲,۵۳۶,۵۶۴	۲,۲۱۷,۶۰۳	۱,۸۲۶,۷۵۸	۱,۶۰۶,۵۸۴	۱,۲۸۹,۹۱۰	۶۰-۶۴	زن
۲,۳۵۷,۹۷۸	۲,۰۵۷,۳۵۸	۱,۶۸۹,۶۸۷	۱,۴۸۰,۱۱۳	۱,۱۸۲,۴۵۶	۹۰۲,۵۵۴	۶۵-۶۹	
۱,۷۷۴,۳۳۸	۱,۴۵۴,۳۳۶	۱,۲۷۰,۱۴۳	۱,۰۱۰,۶۶۹	۷۶۷,۵۹۳	۶۰۶,۵۱۳	۷۰-۷۴	
۱,۱۰۹,۴۹۵	۹۶۷,۰۴۲	۷۶۷,۱۸۶	۵۸۰,۳۴۹	۴۵۶,۲۸۱	۴۳۴,۹۷۳	۷۵-۷۹	
۶۳۰,۳۲۳	۴۹۹,۰۵۸	۳۷۶,۳۹۰	۲۹۴,۷۴۶	۲۷۹,۵۸۴	۳۰۳,۵۰۲	۸۰-۸۴	
۲۲۹,۰۳۲	۱۷۲,۳۹۱	۱۳۴,۵۹۳	۱۲۷,۱۶۱	۱۳۷,۳۵۳	۲۱۸,۲۳۴	۸۵+	
۹,۳۹۲,۸۴۸	۷,۶۸۶,۷۵۰	۶,۴۵۵,۶۰۲	۵,۳۱۹,۷۹۵	۴,۴۲۹,۸۵۰	۳,۷۵۵,۶۸۶	کل +۶۰	
۴/۱۰٪	۳/۶۰٪	۳/۹۰٪	۳/۷۰٪	۳/۴۰٪	رشد سالانه		
۵۰,۴۱۶,۵۲۴	۴۸,۱۶۵,۲۱۷	۴۶,۲۸۳,۴۳۱	۴۴,۳۴۷,۳۵۷	۴۲,۱۸۸,۴۲۳	کل کشور		
۰/۹۰٪	۰/۸۰٪	۰/۹۰٪	۱/۰۰٪	۱/۴۰٪	رشد سالانه		

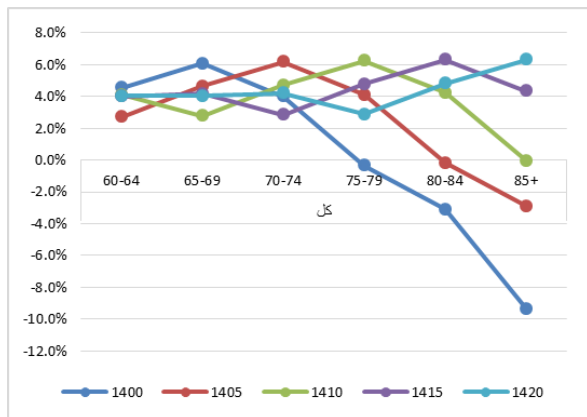
میزان رشد سالانه سالمندان زن در سال های ۱۴۰۵-۱۴۰۰ و ۱۴۲۰ بیشتر از سالمندان مرد خواهد بود ولیکن در سال های ۱۴۱۵-۱۴۱۰ میزان رشد سالمندان مرد از سالمندان زن بیشتر خواهد بود و میزان رشد سالمندان زن افزایشی و از ۳/۴ درصد در سال ۱۴۰۰ به ۴/۱ درصد در سال ۱۴۲۰ خواهد رسید ولیکن میزان رشد سالمندان مرد نوسانی و در سال های ۱۴۱۵-۱۴۰۰ به صورت مستمر افزایشی و از ۲/۷ درصد در سال ۱۴۰۰ به اوج رشد خود یعنی ۴/۶ درصد در سال ۱۴۱۵ رسیده ولیکن در سال ۱۴۲۰-۱۴۱۵ از میزان رشد آن کاسته شده و به ۴ درصد در سال ۱۴۲۰ خواهد رسید.

برابر داده های جدول شماره ۵ تعداد جمعیت کل کشور تا سال ۱۴۲۰ با ۲۶ درصد افزایش به ۱۰۱ میلیون نفر و سالمندان با ۱۵۱ درصد افزایش به ۱۸ میلیون نفر خواهد رسید که بدین معنا است برابر داده های نمودار شماره ۴ میزان نرخ رشد طبیعی سالانه تعداد سالمندان (مردان و زنان) بیش از جمعیت کل کشور طی سال های ۱۴۲۰-۱۴۰۰ خواهد بود و تعداد سالمندان زن در کلیه سال های مورد بررسی از سالمندان مرد بیشتر خواهد بود. برابر محاسبات انجام شده میزان رشد سالانه کل جمعیت سالمند طی سال های ۱۴۲۰-۱۴۰۰ افزایشی و از ۳ درصد در سال ۱۴۰۰ به ۴ درصد در سال ۱۴۲۰ خواهد رسید.

		گروه های سنی / سال				
گروه های سنی	۱۴۲۰	۱۴۱۵	۱۴۱۰	۱۴۰۵	۱۴۰۰	
۶۰-۶۴	کل	۴/۰۰٪	۴/۰۰٪	۴/۱۰٪	۳/۷۰٪	۴/۵۰٪
	مرد	۲/۸۰٪	۵/۲۰٪	۴/۳۰٪	۲/۸۰٪	۴/۷۰٪
	زن	۵/۳۰٪	۲/۷۰٪	۴/۰۰٪	۲/۶۰٪	۴/۵۰٪
	کل	۴/۰۰٪	۴/۲۰٪	۳/۸۰٪	۴/۷۰٪	۶/۱۰٪
۶۵-۶۹	مرد	۵/۳۰٪	۴/۳۰٪	۲/۹۰٪	۴/۷۰٪	۶/۷۰٪
	زن	۲/۸۰٪	۴/۰۰٪	۳/۷۰٪	۴/۶۰٪	۵/۶۰٪
۷۰-۷۴	کل	۴/۲۰٪	۲/۹۰٪	۴/۷۰٪	۶/۲۰٪	۴/۰۰٪
	مرد	۴/۴۰٪	۳/۰۰٪	۴/۸۰٪	۶/۸۰٪	۳/۱۰٪
	زن	۴/۱۰٪	۲/۷۰٪	۴/۷۰٪	۵/۷۰٪	۴/۸۰٪
	کل	۲/۹۰٪	۴/۸۰٪	۶/۳۰٪	۴/۱۰٪	-۰/۳۰٪
۷۵-۷۹	مرد	۳/۰۰٪	۴/۸۰٪	۶/۹۰٪	۳/۲۰٪	-۱/۶۰٪
	زن	۲/۸۰٪	۴/۷۰٪	۵/۷۰٪	۴/۹۰٪	۱/۰۰٪
۸۰-۸۴	کل	۴/۸۰٪	۶/۳۰٪	۴/۲۰٪	-۰/۳۰٪	-۳/۱۰٪
	مرد	۴/۹۰٪	۶/۹۰٪	۳/۳۰٪	-۱/۵۰٪	-۴/۴۰٪
	زن	۴/۸۰٪	۵/۸۰٪	۵/۰۰٪	۱/۱۰٪	-۱/۶۰٪
	کل	۶/۳۰٪	۴/۳۰٪	-۰/۳۰٪	-۲/۹۰٪	-۹/۴۰٪
۸۵+	مرد	۷/۰۰٪	۳/۳۰٪	-۱/۵۰٪	-۴/۳۰٪	-۹/۹۰٪
	زن	۵/۸۰٪	۵/۱۰٪	۱/۱۰٪	-۱/۵۰٪	-۸/۸۰٪

نمودار ۴: میزان رشد سالیانه جمعیت کل کشور و سالمندان به تفکیک زن و مرد در سال های ۱۴۰۰-۱۴۲۰

نمودار ۵: میزان رشد سالانه جمعیت گروه های سنی بالای ۶۰ سال کل کشور در سال های ۱۴۰۰-۱۴۲۰

همچنین برابر داده های نمودار شماره ۶، رشد سالانه سالمندان مرد در سال ۱۴۰۰ تنها در گروه سنی ۶۰-۷۴ افزایشی و در گروه های سنی ۷۵ سال به بالا، کاهش می باشد و در سالمندان زن میزان رشد سالانه در سال ۱۴۰۰ تنها در گروه سنی ۶۰-۷۹ سال افزایشی و در گروه های سنی ۸۰ سال به بالا کاهش می باشد با این تفاوت که میزان کاهش تعداد سالمندان زن از سالمندان مرد کمتر می باشد ولیکن در سال های بعد این روند تغییر کرده و میزان رشد سالانه سالمندان زن و مرد طی سال های ۱۴۱۵-۱۴۲۰ در تمامی گروه های سنی افزایشی خواهد بود.

میزان رشد سالیانه سالمندان در گروه های سنی بالای ۶۰ سال تا سال ۱۴۲۰

جدول شماره ۶ میزان رشد سالانه سالمندان در گروه های سنی بالای ۶۰ سال طی سال های ۱۴۰۰-۱۴۲۰ را نشان می دهد. برابر داده های این جدول و همچنین نمودار شماره ۵، در سال ۱۴۰۰ میزان رشد سالمندان تنها در گروه سنی ۶۰-۷۴ سال افزایشی و در گروه های سنی ۷۵ سال به بالا کاهش می باشد ولیکن این روند در سال های بعد تغییر کرده و به مرور زمان در سال های بعد میزان رشد در گروه های سنی بالای ۷۵ سال نیز افزایشی گردیده به گونه ای که در سال های ۱۴۱۵-۱۴۲۰ میزان رشد سالمندان در تمامی گروه های سنی بالای ۶۰ سال افزایشی خواهد شد و این بدان معنا است که تعداد سالمندان کشور در سال های آینده در تمامی گروه های سنی افزایش خواهند داشت.

جدول ۶-میزان رشد سالانه سالمندان در گروه های سنی بالای ۶۰ سال به تفکیک جنس طی سال های ۱۴۰۰-۱۴۲۰

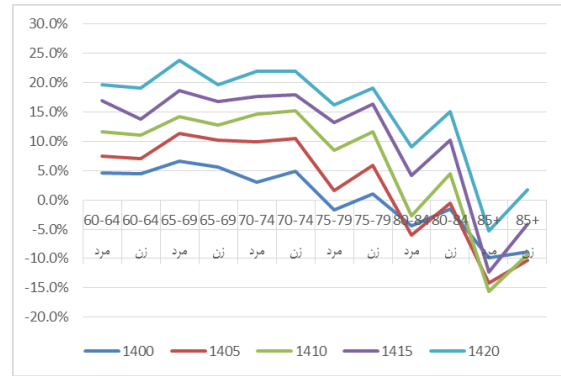
زمینه تحصیلات و سواد آموزی، فقر و منزلت شغلی، مسائل دیگری بر زنان سالمند تحمیل خواهد نمود.
جدول ۷: توزیع درصد سالمندان بر حسب جنس و نسبت جنسی

طی سال های ۱۴۲۰-۱۳۹۵

سال	مرد	زن	نسبت جنسی
۱۳۹۵	۴۹/۳	۵۰/۷	۹۷/۴
۱۴۰۰	۴۸/۵	۵۱/۵	۹۴/۳
۱۴۰۵	۴۸/۳	۵۱/۷	۹۳/۶
۱۴۱۰	۴۸/۵	۵۱/۵	۹۴/۳
۱۴۱۵	۴۹/۸	۵۰/۲	۹۹/۱
۱۴۲۰	۴۹/۶	۵۰/۴	۹۸/۵

پیش بینی تعداد جمعیت سالمندان استان ها به تفکیک جنس تا سال ۱۴۲۰

جدول شماره ۸، تعداد سالمندان استان ها در گروه های سنی بالای ۶۰ سال تا سال ۱۴۲۰ را نشان می دهد. برابر داده های این جدول، بیشترین تعداد سالمندان (مرد و زن) کشور در سال ۱۴۲۰ متعلق به استان های تهران (۱۹/۷ درصد)، خراسان رضوی (۷/۶ درصد) و اصفهان (۷ درصد) و کمترین آنان، متعلق به استان ایلام و کهگیلویه و بویر احمد (۰/۷ درصد) خواهد بود. از نظر جنسیت در تمامی استان ها (به جزء البرز، سیستان و بلوچستان، قم، قزوین، یزد و بوشهر) تعداد سالمندان زن بر سالمندان مرد برتری خواهد داشت و بیشترین نسبت سالمندان زن در استان گلستان و کمترین نسبت سالمندان زن در استان بوشهر خواهد بود. درخصوص سالمندان مرد نیز بایستی گفت (بلعکس سالمندان زن) بیشترین نسبت سالمندان مرد در سال ۱۴۲۰ در استان بوشهر و کمترین آنها در استان گلستان خواهند بود.

نمودار ۶: میزان رشد سالانه تعداد سالمندان به تفکیک زن و مرد در سال های ۱۴۲۰-۱۴۰۰

توزیع درصد سالمندان بر حسب جنس و نسبت جنسی تا سال ۱۴۲۰

جدول شماره ۷ توزیع درصد سالمندان کشور بر حسب جنس و نسبت جنسی آنها تا سال ۱۴۲۰ را نشان می دهد. برابر داده های این جدول، طی سال های ۱۴۲۰ - ۱۳۹۵ تعداد سالمندان زن بر سالمندان مرد برتری خواهد داشت و اوج این برتری در سال ۱۴۰۵ خواهد بود که ۵۱/۷ درصد سالمندان کشور را زنان تشکیل خواهند داد و به عبارت دیگر، به ازای هر ۱۰۰ سالمند زن ۹۳/۶ سالمند مرد وجود خواهد داشت. زنانه شدن سالمندی جمعیت از این حیث اهمیت دارد که اکثر زنان سالمند خود سرپرست بوده و به حمایت های اجتماعی و اقتصادی بیشتری نیاز دارند. از آنجایی که امکان اشتغال زنان در بخش رسمی کمتر است، سال های کار و فعالیت آنها کوتاه تر و درآمدشان کمتر است. زنان همچنین درآمد کافی از محل بازنشستگی یا مهارت شغلی شان برای حمایت از خود در سنین سالمندی را ندارند. این واقعیت ها در کنار مسائل دیگری چون تفاوت های جنسیتی در

جدول ۸ - پیش بینی تعداد جمعیت سالمندان استان ها به تفکیک جنس تا سال ۱۴۲۰

استان	سال ۱۴۰۰		سال ۱۴۰۵		سال ۱۴۱۰		سال ۱۴۱۵		سال ۱۴۲۰	
	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن
اردبیل	۵۹,۴۰۷	۶۹,۰۴۷	۷۰,۶۶۵	۸۰,۸۵۶	۸۸,۹۱۳	۹۶,۸۱۶	۱۰۵,۸۳۲	۱۱۳,۸۵۵	۱۲۶,۳۹۴	۱۳۵,۸۸۱
اصفهان	۳۰۵,۷۶۲	۳۱۰,۳۲۲	۳۶۴,۰۹۶	۳۷۱,۶۷۹	۴۳۶,۱۴۵	۴۴۳,۴۴۱	۵۰۶,۱۴۰	۵۱۴,۲۷۵	۵۹۴,۰۲۰	۶۰۸,۱۳۷
البرز	۱۴۵,۲۳۴	۱۴۵,۱۳۶	۱۷۶,۱۲۳	۱۷۸,۸۳۹	۲۱۶,۳۰۷	۲۱۷,۵۷۸	۲۵۸,۹۲۷	۲۵۶,۱۸۴	۳۱۵,۹۳۵	۳۱۱,۷۳۰
ایلام	۲۷,۵۶۶	۲۷,۰۵۵	۳۰,۷۸۸	۳۱,۷۱۸	۳۸,۷۲۶	۳۹,۸۸۸	۴۷,۴۱۴	۴۸,۱۲۹	۵۸,۰۱۳	۵۹,۱۴۷
آذربایجان شرقی	۲۳۰,۴۹۰	۲۴۴,۴۵۶	۲۶۴,۹۵۵	۲۸۴,۵۷۳	۳۱۳,۶۸۳	۳۳۶,۶۴۵	۳۸۱,۲۵۲	۳۹۴,۲۱۵	۴۳۵,۰۱۰	۴۶۵,۵۶۶
آذربایجان غربی	۱۵۳,۸۸۸	۱۶۷,۵۲۲	۱۸۵,۹۱۵	۲۰۰,۸۶۸	۲۲۹,۲۵۹	۲۴۳,۲۳۴	۲۸۷,۹۹۱	۲۸۲,۸۱۷	۳۲۱,۶۰۵	۳۳۷,۸۹۵
بوشهر	۴۵,۹۸۳	۴۷,۷۱۸	۵۴,۲۲۲	۵۵,۳۸۰	۶۹,۰۰۱	۶۶,۶۵۸	۸۹,۰۱۱	۸۱,۴۲۲	۱۱۹,۷۴۸	۱۰۳,۹۲۸
تهران	۸۰۹,۲۵۲	۸۴۰,۳۱۷	۹۸۳,۵۶۲	۱,۰۳۳,۹۰۶	۱,۱۸۸,۸۲۲	۱,۲۴۴,۴۹۹	۱,۳۸۷,۵۶۸	۱,۴۳۷,۱۶۱	۱,۶۶۱,۷۴۵	۱,۷۱۹,۳۰۲
چهارمحال و بختیاری	۴۵,۱۵۶	۴۷,۲۳۷	۵۲,۸۰۵	۵۴,۹۶۳	۶۳,۴۸۲	۶۵,۲۵۸	۷۶,۶۹۳	۷۷,۹۷۵	۹۲,۴۵۱	۹۳,۳۲۹
خراسان جنوبی	۳۸,۲۲۴	۴۱,۶۶۵	۴۱,۰۰۸	۴۶,۱۵۳	۴۷,۳۴۶	۵۳,۴۴۲	۵۴,۵۹۱	۶۱,۰۷۳	۶۵,۶۶۴	۷۱,۵۵۴
خراسان رضوی	۳۰۹,۱۹۸	۳۳۲,۰۸۶	۳۶۱,۰۰۹	۳۹۱,۵۹۷	۴۳۱,۰۲۱	۴۶۷,۴۸۹	۵۱۳,۳۹۶	۵۵۱,۶۲۰	۶۳۱,۵۹۹	۶۷۰,۵۸۵
خراسان شمالی	۴۱,۹۴۷	۴۵,۶۵۹	۴۷,۷۲۵	۵۲,۷۹۶	۵۵,۷۰۳	۶۱,۳۴۳	۶۴,۶۲۹	۷۱,۱۷۲	۷۶,۸۶۳	۸۴,۲۰۶
خوزستان	۱۹۴,۱۶۶	۱۹۸,۷۶۳	۲۳۰,۰۸۹	۲۳۶,۱۸۲	۲۸۲,۶۳۶	۲۸۸,۷۶۵	۳۴۱,۲۸۴	۳۴۸,۷۰۶	۴۲۷,۷۴۲	۴۳۷,۷۱۷
زنجان	۵۴,۰۷۲	۶۰,۵۴۷	۶۱,۵۵۲	۶۸,۲۲۰	۷۳,۵۱۹	۸۰,۳۱۳	۸۹,۸۳۸	۹۵,۹۹۶	۱۰۹,۷۵۶	۱۱۵,۶۶۲
سمنان	۳۹,۷۸۱	۴۰,۸۵۷	۴۶,۳۱۷	۴۸,۰۲۹	۵۴,۴۷۱	۵۶,۹۰۵	۶۲,۷۵۹	۶۴,۷۴۷	۷۴,۲۹۰	۷۶,۲۹۷
سیستان و بلوچستان	۷۶,۰۲۴	۷۳,۳۳۷	۸۵,۲۱۰	۸۴,۴۵۴	۱۰۴,۹۷۲	۱۰۳,۰۷۷	۱۲۴,۲۵۱	۱۲۷,۸۶۹	۱۷۵,۳۵۳	۱۷۱,۹۵۲
فارس	۲۶۱,۷۴۰	۲۷۳,۱۶۴	۳۰۴,۹۵۷	۳۲۲,۶۰۱	۳۶۱,۹۰۴	۳۸۳,۹۰۴	۴۲۱,۰۷۳	۴۴۶,۷۷۳	۵۰۶,۸۷۸	۵۳۸,۰۵۷
قزوین	۶۲,۱۰۲	۶۵,۲۷۹	۷۴,۸۸۸	۷۸,۱۵۴	۹۲,۰۹۳	۹۴,۷۸۸	۱۱۴,۳۸۴	۱۱۴,۳۱۷	۱۳۹,۶۲۹	۱۳۶,۹۴۷
قم	۵۹,۵۰۴	۵۸,۷۴۹	۷۴,۴۲۱	۷۲,۸۴۷	۹۳,۳۸۵	۹۰,۷۱۲	۱۱۵,۵۵۳	۱۱۰,۷۱۸	۱۴۳,۰۷۷	۱۳۶,۹۶۲
کردستان	۷۷,۷۹۴	۸۲,۲۲۰	۸۸,۶۵۸	۹۵,۷۳۵	۱۰۸,۵۸۵	۱۱۵,۸۸۷	۱۳۰,۲۶۵	۱۳۶,۸۶۲	۱۵۷,۷۷۰	۱۶۱,۲۴۷
کرمان	۱۴۰,۳۷۲	۱۴۵,۶۱۲	۱۶۳,۶۶۳	۱۷۳,۸۶۳	۱۹۷,۸۱۴	۲۰۸,۸۴۵	۲۳۹,۳۳۸	۲۴۸,۷۴۹	۳۰۱,۲۴۰	۳۰۶,۴۵۳
کرمانشاه	۱۰۷,۳۲۷	۱۱۷,۹۳۷	۱۲۴,۲۹۶	۱۳۹,۱۵۹	۱۴۸,۵۳۶	۱۶۵,۵۶۶	۱۷۱,۲۲۱	۱۸۸,۷۸۷	۱۹۷,۳۳۲	۲۱۶,۷۵۱
کهگیلویه و بویراحمد	۲۹,۳۴۰	۲۸,۸۶۹	۳۲,۶۵۷	۳۳,۶۷۸	۴۰,۳۶۹	۴۲,۰۲۷	۵۰,۳۶۳	۵۲,۲۷۲	۶۲,۲۴۷	۶۵,۰۸۰
گلستان	۸۵,۱۷۳	۹۳,۳۴۴	۱۰۴,۰۰۳	۱۱۵,۱۰۹	۱۲۴,۷۷۴	۱۳۷,۵۶۷	۱۵۱,۲۰۷	۱۶۶,۴۶۶	۱۸۱,۱۰۸	۱۹۹,۷۶۵
گیلان	۱۸۸,۰۴۳	۱۹۹,۱۶۴	۲۱۸,۲۷۰	۲۳۲,۵۸۲	۲۵۳,۱۶۷	۲۷۰,۷۳۰	۲۷۹,۲۳۲	۳۰۰,۲۰۳	۳۰۹,۵۰۸	۳۳۲,۸۳۷
لرستان	۸۵,۷۴۹	۹۲,۷۳۳	۹۶,۶۸۷	۱۰۶,۱۰۷	۱۱۶,۷۸۳	۱۲۷,۵۳۰	۱۴۱,۸۱۸	۱۵۲,۹۸۴	۱۷۲,۴۳۴	۱۸۴,۹۷۱
مازندران	۲۱۴,۷۳۶	۲۲۸,۱۷۴	۲۵۲,۳۶۰	۲۷۱,۸۸۶	۲۹۶,۰۴۸	۳۱۹,۰۸۹	۳۳۵,۶۴۷	۳۶۰,۵۳۹	۳۸۶,۶۹۵	۴۰۶,۷۹۴
مرکزی	۸۲,۲۷۴	۸۹,۹۷۹	۹۷,۵۴۵	۱۰۳,۳۰۴	۱۱۶,۵۷۵	۱۲۱,۲۱۸	۱۳۸,۹۰۴	۱۴۱,۶۰۰	۱۶۴,۵۲۶	۱۶۶,۸۴۴
هرمزگان	۶۰,۰۷۹	۶۳,۸۷۱	۶۹,۱۹۰	۷۶,۲۹۸	۸۵,۵۰۵	۹۲,۶۱۰	۱۰۹,۴۷۸	۱۱۴,۳۷۷	۱۴۵,۱۶۳	۱۴۹,۳۴۹
همدان	۹۸,۳۹۹	۱۰۷,۰۶۷	۱۱۳,۳۵۸	۱۲۰,۵۸۶	۱۳۱,۹۱۸	۱۴۰,۱۶۴	۱۵۴,۶۰۴	۱۶۲,۰۳۷	۱۸۱,۰۴۶	۱۸۷,۷۵۲
یزد	۵۶,۹۰۷	۵۵,۰۱۰	۶۷,۱۱۷	۶۴,۶۶۰	۷۹,۹۴۶	۷۷,۲۸۰	۹۴,۶۶۴	۹۰,۷۶۵	۱۱۶,۶۴۶	۱۱۱,۶۴۷

پیش بینی وضعیت فعالیت سالمندان

با استفاده از روش های آینده نگر، وضعیت فعالیت سالمندان کشور تا سال ۱۴۲۰ مورد پیش بینی قرار گرفت که نتایج آن در جدول شماره ۹ ارائه شده است. برابر داده های این جدول، بیشترین درصد مردان و زنان سالمند کشور طی سال های ۱۴۲۰-۱۳۹۵، به ترتیب دارنده درآمد بدون کار و خانه دار خواهند بود. شایان ذکر است درصد زنان سالمند خانه دار طی سال های ۱۳۹۵-۱۴۲۰ با کاهشی جزئی از ۷۵/۲ درصد در سال ۱۳۹۵ به ۶۴/۷ درصد در سال ۱۴۲۰ خواهد رسید. کمترین درصد سالمندان از نظر وضعیت فعالیت را افراد از کارافتاده

تشکیل خواهند داد که بیشترین آنان مردان سالمند خواهند بود که درصد آنها در سال های ۱۴۲۰-۱۳۹۵ به میزان اندکی کاهش یافته و از ۲۱/۴ درصد در سال ۱۳۹۵ به ۱۹/۱ درصد در سال ۱۴۲۰ خواهد رسید. درحوزه اشتغال درصد سالمندان مرد و زن شاغل در سال های ۱۴۲۰-۱۳۹۵ روند افزایشی دارند ولیکن درصد سالمند مرد شاغل از ۳۰ درصد در سال ۱۳۹۵ به ۳۸ درصد در سال ۱۴۲۰ خواهد رسید و درصد سالمندان زن شاغل با افزایشی دو برابری از ۵/۹ درصد در سال ۱۳۹۵ به ۱۲ درصد در سال ۱۴۲۰ خواهد رسید که خود دلیلی بر زنانه شدن سالمندی و خویش سرپرست شدن زنان سالمند و

جزئی از ۱۲/۶ درصد در سال ۱۳۹۵ به ۱۹/۱ درصد در سال ۱۴۲۰ خواهد رسید. بطور کلی می توان گفت سالمندان مرد از نظر اشتغال و وضعیت درآمد تا سال ۱۴۲۰ وضعیت مناسبتری از سالمندان زن دارند و بیشتر سالمندان زن خانه دار می باشند.

فشار اقتصادی بر آنان خواهد بود. درحوزه دارای درآمد بدون کار نیز تعداد و درصد سالمندان مرد بسیار بیشتر از سالمندان زن خواهد بود، با این تفاوت که درصد سالمندان مرد دارای درآمد با روند کاهشی از ۴۸ درصد در سال ۱۳۹۵ به ۴۲ درصد در سال ۱۴۲۰ خواهد رسید ولیکن درصد سالمندان زن دارای درآمد بدون کار با افزایشی

جدول ۹: پیش بینی وضعیت فعالیت سالمندان تا سال ۱۴۲۰ (تعداد به هزار نفر)

وضعیت فعالیت		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
		۱۳۹۵		۱۴۰۰		۱۴۰۵		۱۴۱۰		۱۴۱۵	
مرد	جمعیت ۶۰ ساله بیالا	۷,۴۱۴	۱۰۰	۸,۶۳۳	۱۰۰	۱۰,۳۴۰	۱۰۰	۱۲,۵۸۶	۱۰۰	۱۵,۰۴۶	۱۰۰
	شاغل	۱,۳۱۶	۱۷/۷	۱,۶۱۸	۱۸/۷	۲,۱۳۲	۲۰/۶	۲,۸۱۱	۲۲/۳	۳,۵۷۸	۲۳/۸
	دارای درآمد بدون کار	۲,۲۰۸	۲۹/۸	۲,۵۸۰	۲۹/۹	۳,۰۴۲	۲۹/۴	۳,۷۳۳	۲۹/۷	۴,۵۲۰	۳۰
	خانه دار	۲,۸۵۹	۳۸/۶	۳,۲۷۵	۳۷/۹	۳,۸۳۰	۳۷	۴,۴۵۹	۳۵/۴	۵,۱۵۰	۳۴/۲
	سایر و از کار افتاده	۱,۰۲۰	۱۳/۸	۱,۱۵۹	۱۳/۴	۱,۳۳۷	۱۲/۹	۱,۵۸۳	۱۲/۶	۱,۷۹۸	۱۱/۹
زن	جمعیت ۶۰ ساله بیالا	۳,۶۵۸	۱۰۰	۴,۲۱۲	۱۰۰	۵,۰۲۳	۱۰۰	۶,۱۳۱	۱۰۰	۷,۳۶۴	۱۰۰
	شاغل	۱,۰۹۵	۳۰	۱,۳۱۴	۳۱	۱,۶۹۴	۳۴	۲,۱۵۴	۳۵	۲,۷۱۱	۳۷
	دارای درآمد بدون کار	۱,۷۴۴	۴۸	۱,۹۶۷	۴۷	۲,۲۳۶	۴۵	۲,۶۶۵	۴۳	۳,۱۴۵	۴۳
	خانه دار	۳۵	۱	۴۱	۱	۴۹	۱	۵۹	۱	۷۱	۱
	سایر و از کار افتاده	۷۸۴	۲۱/۴	۸۹۰	۲۱/۱	۱,۰۴۵	۲۰/۸	۱,۲۵۳	۲۰/۴	۱,۴۳۸	۱۹/۵
بج	جمعیت ۶۰ ساله بیالا	۳,۷۵۶	۱۰۰	۴,۴۲۱	۱۰۰	۵,۳۱۷	۱۰۰	۶,۴۵۴	۱۰۰	۷,۶۸۲	۱۰۰
	شاغل	۲۲۱	۵/۹	۳۰۴	۶/۹	۴۳۸	۸/۲	۶۵۷	۱۰/۲	۸۶۷	۱۱/۳
	دارای درآمد بدون کار	۴۷۲	۱۲/۶	۶۱۳	۱۳/۹	۸۰۶	۱۵/۲	۱,۰۶۸	۱۶/۵	۱,۳۷۶	۱۷/۹
	خانه دار	۲,۸۲۳	۷۵/۲	۳,۲۳۵	۷۳/۲	۳,۷۸۱	۷۱/۱	۴,۳۹۹	۶۸/۲	۵,۰۷۸	۶۶/۱
	سایر و از کار افتاده	۲۳۶	۶/۳	۲۶۹	۶/۱	۲۹۲	۵/۵	۳۳۰	۵/۱	۳۶۰	۴/۷

میزان بی سوادی سالمندان مرد ۴۰/۸ درصد بوده است. برابر داده های محاسبه شده، تا سال ۱۴۲۰ میزان سواد و تحصیلات در سالمندان کشور افزایش می یابد به گونه ای که میزان بی سوادی در سالمندان کشور به ۲۰/۲ درصد خواهد رسید و ۲۲/۱ درصد سالمندان کشور تا مقطع ابتدایی دارای تحصیلات می باشند و سال ۱۴۲۰، تعداد سالمندان مرد در تمامی مقاطع به جزء ابتدایی بیشتر از زنان خواهد بود.

پیش بینی وضعیت سواد و تحصیلات سالمندان تا سال ۱۴۲۰

پیش بینی وضعیت سواد و تحصیلات سالمندان کشور تا سال ۱۴۲۰ به شرح جدول شماره ۱۰ نشان می دهد که، در سال ۱۳۹۵ نزدیک به ۵۳/۵ درصد سالمندان کشور بی سواد بوده اند که در این میان تعداد سالمندان زن بیسواد بیشتر از سالمندان مرد بی سواد بوده و ۶۶ درصد سالمندان زن بی سواد بوده اند و این در صورتی است که

جدول شماره ۱۰: پیش بینی وضعیت سواد و تحصیلات سالمندان کشور تا سال ۱۴۲۰ (تعداد به هزار نفر)

وضعیت سواد و تحصیلات		۱۳۹۵		۱۴۰۰		۱۴۰۵		۱۴۱۰		۱۴۱۵		۱۴۲۰	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد
سواد	جمع	۷,۴۱۴	۱۰۰	۸,۶۰۶	۱۰۰	۱۰,۲۹۹	۱۰۰	۱۲,۵۴۱	۱۰۰	۱۵,۳۰۲	۱۰۰	۱۸,۶۴۱	۱۰۰
	ابتدایی	۱,۶۷۲	۲۲/۶	۲,۰۲۳	۲۳/۵	۲,۳۹۵	۲۳/۳	۳,۰۲۹	۲۴	۳,۷۲۱	۲۴/۳	۴,۱۲۱	۲۲/۱
	سیکل اول	۴۱۳	۵/۶	۵۹۶	۶/۹	۸۷۹	۸/۵	۱,۲۰۶	۹/۶	۱,۹۴۳	۱۲/۷	۲,۶۶۸	۱۴/۳
	سیکل دوم	۱۶۷	۲/۳	۲۴۵	۲/۹	۳۳۸	۳/۳	۴۱۷	۳/۳	۶۶۰	۴/۳	۹۵۰	۵/۱
	دیپلم و پیش دانشگاهی	۶۵۴	۸/۸	۱,۰۳۴	۱۲	۱,۲۴۹	۱۲/۱	۱,۴۶۸	۱۲	۲,۲۶۷	۱۴/۸	۳,۵۰۵	۱۸/۸
	عالی	۵۰۴	۶/۸	۶۹۰	۸	۸۹۵	۸/۷	۱,۲۴۶	۹/۹	۲,۰۲۳	۱۳/۲	۳,۱۳۳	۱۶/۸
	سایر دوره‌های تحصیلی	۲۹	۰/۴	۲۹	۰/۳	۳۴	۰/۳	۴۱	۰/۳	۴۴	۰/۳	۴۸	۰/۳
	بی‌سواد	۳,۹۷۰	۵۳/۵	۳,۸۰۹	۴۴/۳	۴,۲۲۳	۴۱	۴,۸۵۴	۳۹	۴,۳۱۰	۲۸/۲	۳,۷۶۳	۲۰/۲
	اظهار نشده	۵	۰/۱	۵	۰/۱	۶	۰/۱	۸	۰/۱	۱۰	۰/۱	۱۲	۰/۱
	جمع	۳,۶۵۸	۱۰۰	۴,۱۷۶	۱۰۰	۴,۹۷۹	۱۰۰	۶,۰۸۵	۱۰۰	۷,۶۱۵	۱۰۰	۹,۲۴۸	۱۰۰
متوسط	جمع	۹۸۶	۲۷	۱,۱۲۲	۲۶/۹	۱,۳۰۱	۲۶/۱	۱,۶۱۴	۲۷	۱,۸۸۱	۲۴/۷	۲,۰۱۶	۲۱/۸
	ابتدایی	۲۶۲	۷/۲	۳۷۰	۸/۹	۵۳۹	۱۰/۸	۷۱۳	۱۲	۱,۱۵۵	۱۵/۲	۱,۵۸۳	۱۷/۱
	سیکل اول	۱۰۸	۳	۱۵۳	۳/۷	۲۰۶	۴/۱	۲۴۸	۴/۱	۳۹۴	۵/۲	۵۶۸	۶/۱
	سیکل دوم	۴۰۹	۱۱/۲	۶۲۴	۱۵	۷۳۵	۱۴/۸	۸۵۲	۱۴	۱,۲۹۰	۱۶/۹	۱,۸۸۱	۲۰/۳
	دیپلم و پیش دانشگاهی	۳۸۰	۱۰/۴	۵۰۴	۱۲/۱	۶۳۷	۱۲/۸	۸۵۰	۱۴	۱,۲۹۱	۱۷	۱,۷۹۲	۱۹/۴
	عالی	۱۸	۰/۵	۱۸	۰/۴	۲۱	۰/۴	۲۵	۰/۴	۲۷	۰/۴	۲۹	۰/۳
	سایر دوره‌های تحصیلی	۱۸	۰/۵	۱۸	۰/۴	۲۱	۰/۴	۲۵	۰/۴	۲۷	۰/۴	۲۹	۰/۳
	بی‌سواد	۱,۴۹۲	۴۰/۸	۱,۳۸۱	۳۳/۱	۱,۵۳۶	۳۰/۹	۱,۷۷۹	۲۹	۱,۵۷۰	۲۰/۶	۱,۳۷۱	۱۴/۸
	اظهار نشده	۳	۰/۱	۳	۰/۱	۴	۰/۱	۵	۰/۱	۷	۰/۱	۸	۰/۱
	جمع	۳,۷۵۶	۱۰۰	۴,۴۳۰	۱۰۰	۵,۳۲۰	۱۰۰	۶,۴۵۶	۱۰۰	۷,۶۸۷	۱۰۰	۹,۳۹۳	۱۰۰
پایین	جمع	۶۸۶	۱۸/۳	۹۰۱	۲۰/۳	۱,۰۹۴	۲۰/۶	۱,۴۱۵	۲۲	۱,۸۴۰	۲۳/۹	۲,۱۰۵	۲۲/۴
	ابتدایی	۱۵۱	۴	۲۲۵	۵/۱	۳۳۹	۶/۴	۴۹۳	۷/۶	۷۸۸	۱۰/۳	۱,۰۸۴	۱۱/۵
	سیکل اول	۵۹	۱/۶	۹۲	۲/۱	۱۳۲	۲/۵	۱۶۹	۲/۶	۲۶۶	۳/۵	۳۸۲	۴/۱
	سیکل دوم	۲۴۵	۶/۵	۴۱۰	۹/۲	۵۱۴	۹/۷	۶۱۶	۹/۵	۹۷۷	۱۲/۷	۱,۲۲۳	۱۷/۳
	دیپلم و پیش دانشگاهی	۱۲۴	۳/۳	۱۸۷	۴/۲	۲۵۸	۴/۹	۳۹۷	۶/۱	۷۳۲	۹/۵	۱,۳۴۱	۱۴/۳
	عالی	۱۱	۰/۳	۱۱	۰/۳	۱۳	۰/۲	۱۶	۰/۲	۱۷	۰/۲	۱۹	۰/۲
	سایر دوره‌های تحصیلی	۱۱	۰/۳	۱۱	۰/۳	۱۳	۰/۲	۱۶	۰/۲	۱۷	۰/۲	۱۹	۰/۲
	بی‌سواد	۲,۴۷۸	۶۶	۲,۴۲۸	۵۴/۸	۲,۶۸۷	۵۰/۵	۳,۰۷۵	۴۸	۲,۷۳۹	۳۵/۶	۲,۳۹۲	۲۵/۵
	اظهار نشده	۲	۰/۱	۲	۰	۲	۰	۳	۰	۳	۰	۴	۰

۵- بحث و نتیجه گیری

سالمندان بیش از جمعیت کل کشور طی سال های ۱۴۲۰-۱۳۹۵ خواهد بود به گونه ای که نرخ رشد سالانه جمعیت کشور از ۱/۲ درصد در سال ۱۴۰۰ به ۰/۸ درصد در سال ۱۴۲۰ خواهد رسید ولیکن نرخ رشد طبیعی جمعیت سالمندی از ۳ درصد در سال ۱۴۰۰ به ۴ درصد در سال ۱۴۲۰ خواهد رسید و میزان نرخ رشد طبیعی سالمندان زن در کلیه سال های مورد بررسی از سالمندان مرد بیشتر خواهد بود ، بنابراین تعداد سالمندان زن طی سال های مورد بررسی از سالمندان مرد بیشتر خواهد شد . درخصوص گروه های سنی بالای ۶۰ سال در سال ۱۴۰۰ میزان رشد سالمندان تنها در گروه سنی ۷۴-۶۰

در این مقاله به بررسی تغییرات آینده تعداد و رشد سالانه جمعیت سالمند کشور، ترکیب جنسی و سنی، وضعیت فعالیت و سواد و تحصیلات آنها پرداخته شده است. برای آینده نگری روند سالمندی جمعیت از جداول ضرایب بقاء مرکز آمار ایران و سازمان ملل و روش های ترکیبی پیش بینی جمعیت استفاده شده است. نتایج بدست آمده نشان داد که تعداد جمعیت کشور تا سال ۱۴۲۰ با ۲۶ درصد افزایش به ۱۰۱ میلیون نفر و تعداد سالمندان با ۱۵۱ درصد افزایش به ۱۸ میلیون نفر خواهد رسید و بدین معنا است که میزان نرخ رشد طبیعی سالانه

دریافت نمود که سالمندان در آینده از برخی جهات به احتمال زیاد وضعیت مناسب تری از نسل های کنونی خواهند داشت. آن ها از میزان سواد و تحصیلات بالاتر و پوشش درآمدی بیشتر برخوردار خواهند بود. این موارد به طور ضمنی بیانگر آن است که سالمندان آتی را نباید با سالمندان امروزی یکی دانست. به همین علت، احتمالاً در آینده سالمندان در بسیاری از مشاغل همچنان فعال و موثر خواهند بود و بازنشستگی کامل آن ها به تاخیر خواهد افتاد. به عنوان جمع بندی نهایی بایستی گفت؛ سالمندی جمعیت به عنوان یکی از موفقیت های بزرگ قرن گذشته و بخشی از فرآیندهای گسترده تر توسعه و تغییرات است و هیچ جامعه ای بدون دستیابی به سطحی از توسعه، دارای جمعیت سالمند نشده است. با افزایش توسعه یافتگی کشور، سالمندی جمعیت در نتیجه کاهش باروری و افزایش امید زندگی در حال وقوع است. ولیکن برای آنکه بتوانیم آینده ای بهتر برای سالمندی جمعیت ایران ترسیم نماییم، انتخاب سیاست ها و برنامه های کاربردی و همه جانبه گر به کاهش آثار منفی سالمندی جهانی، سیاست های جهانی اش را در ارتباط با سالمندی جمعیت، "سالمندی فعال" اعلام کرده است. منظور از سالمندی فعال نیز فرآیند به حداکثر رساندن سطح سلامت، مشارکت و امنیت افراد سالمند به منظور تقویت کیفیت زندگی آنهاست. در سه اصل مندرج در سیاست سالمندی فعال بر تشخیص آگاهانه نیازها، حقوق، ترجیحات و توانمندی های افراد سالمند بسیار تاکید شده است (مشفق و میرزائی، ۱۳۸۹). موارد ذیل نیز به عنوان پیشنهاد و توصیه اقدام های سیاستی اعلام می گردد: ۱- نظام آموزشی: سیستم آموزشی بایستی بازناندیشی و بازننگری شود تا مسیرهای بیشتری برای دانش آموزان با مهارت ها، توانایی ها و منافع متفاوت فراهم شود. باید تعاملات بین جوانان و افراد سالمند افزایش یافته تا سالمندان بتوانند تجربیات خود را با جوانان به اشتراک گذاشته و جوانان درک بهتری از تصمیمات زندگی آینده

سال افزایشی و گروه های سنی ۷۵ سال به بالا کاهش می باشد ولیکن این روند در سال های بعد تغییر کرده و به مرور زمان میزان رشد جمعیت سالمندان، در گروه های سنی بالای ۷۵ سال نیز افزایشی گردیده به گونه ای که در سال های ۱۴۲۰-۱۴۱۵ میزان رشد سالمندان در تمامی گروه های سنی بالای ۶۰ سال افزایشی خواهد شد و این بدان معنا است که تعداد سالمندان کشور در سال های آینده در تمامی گروه های سنی افزایش خواهد یافت. از دیدگاه وضعیت فعالیت، پیش بینی می شود وضعیت فعالیت سالمندان طی سال های مورد بررسی ارتقاء یابد، ولیکن تا سال ۱۴۲۰، سالمندان مرد از نظر اشتغال و وضعیت درآمد، وضعیت مناسبتری از سالمندان زن داشته و بیشتر سالمندان زن خانه دار می باشند. همچنین از نظر وضعیت سواد و تحصیلات، میزان سواد و تحصیلات در سالمندان کشور ارتقاء می یابد به گونه ای که میزان بی سوادی در سالمندان کشور به ۲۰/۲ درصد خواهد رسید و ۲۲/۱ درصد سالمندان کشور تا مقطع ابتدایی دارای تحصیلات می باشند ولیکن میزان بی سوادی در سالمندان زن با ۲۵/۵ درصد بیشتر از سالمندان مرد می باشد و تعداد سالمندان مرد در تمامی مقاطع به جزء ابتدایی بیشتر از زنان خواهد بود و این بدان معنا است که میزان سواد و تحصیلات سالمندان مرد از سالمندان زن در وضعیت بهتری قرار خواهد داشت. زنان شدن سالمندی جمعیت از این حیث اهمیت دارد که اکثر زنان سالمند خویش سرپرست بوده و به حمایت های اجتماعی و اقتصادی بیشتری نیاز دارند. از آنجایی که امکان اشتغال زنان در بخش رسمی کمتر است، سال های کار و فعالیت آنها کوتاه تر و درآمدشان کمتر است. زنان همچنین درآمد کافی از محل بازنشستگی یا مهارت شغلی شان برای حمایت از خود در سنین سالمندی ندارند. این واقعیت ها در کنار مسائل دیگری چون تفاوت های جنسیتی در زمینه تحصیلات و سواد آموزی و فقر و منزلت شغلی مسائل دیگری بر زنان سالمند تحمیل خواهد نمود. از مراتب مطرح شده می توان این نتیجه را

سالمندی، باید پژوهش های بیشتری انجام شود. این امر می تواند به صورت یادگیری حین عمل باشد. اسطوره های غالب در مورد سالمندی نیز می تواند مورد چالش قرار گیرد و افراد سالمند از طریق این فرآیند یادگیری توانمند شوند (بارتلت، ۲۰۰۳؛ براون^۶، ۲۰۰۳؛ عنایت، ۲۰۰۳). از این رو در تجزیه و تحلیل آینده سالمندی در ایران، بایستی همواره در حال پرسش از آینده جامعه، سیاست و اقتصاد کشور باشیم و از آنجا که آینده پدیده سالمندی در کشور انباشته از نااطمینانی (عدم قطعیت) در وجوه مختلف اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و غیره است، پایش مداوم وضعیت، تحلیل دقیق ابعاد و روند این پدیده به منظور آگاهی بخشی پیش دستانه به برنامه ریزان ارشد کشور، باید در اولویت اقدامات پژوهشی و پژوهش های آینده نظام سلامت و رفاه اجتماعی قرار گیرد.

خود داشته باشند. (بارتلت^۱، ۲۰۰۳، به نقل از رضوانی خالدي و پدارم^۲، ۱۳۹۸:ص ۳۹۸) ۲- بازسازی اقتصادی: دولت بایستی بخش هایی جدید اقتصادی که سالمندان و نیازهای آنها را هدف گذاری می کنند توسعه دهد. سن بازستگی حذف شود تا افراد سالمند بتوانند تا زمانی که بخواهند کار کنند. (ریسمن^۳، ۲۰۰۹) ۳- حمایت مالی از سالمندان: دولت نیاز بودجه ای فزاینده ای در زمینه پرداخت مستمری یا ارائه مراقبت های بهداشتی درمانی و سایر خدمات حمایتی برای آنها دارد که معمولا از طریق افزایش مالیات (به ویژه در گروه های با درآمد بالا) و یا استفاده از درآمد نفتی تامین می شود. ۴- انتقال سالمندان به شهر: دولت ها در حال حاضر بر ساخت امکانات سالمندان در املاک حاشیه ای (نه مرکز) شهرهای مسکونی متمرکز شده اند. این موضوع مفروضات سنی گرا درباره محل مناسب سالمندان جامعه را تقویت می کند (وایلز^۳، ۲۰۰۵) تسهیلات برای سالمندان مانند سرای سالمندان و فعالیت های تجاری و خدماتی برای پوشش نیازهای سالمندان می تواند در مرکز شهر واقع شود. این امر باعث تقویت بیشتر تعامل بین سالمندان و جوانان خواهد شد، از این رو، درک متقابل ترویج شده و کاربرد کلیشه های سن گرا را به چالش می کشد. ۵- تسهیل رشد جامعه مدنی گروه های سالمندان: احتمالاً سالمندان آینده، تحصیلات بهتر و آگاهی سیاسی بیشتری خواهند داشت، بنابراین ممکن است سازمان های مردم نهادی^۴ شکل گیرند که منافع سالمندان را نمایندگی کنند. دولت باید تشکیل چنین تشکلی هایی را تسهیل کند زیرا به دولت بازخوردی ارزشمندی در تنظیم سیاست هایش ارائه می دهند و صدایی برای سالمندان فراهم می کنند (کوکا و برایر^۵، ۲۰۱۰). ۶- پژوهش های علمی مبتنی بر شواهد: برای این امر بایستی نه تنها درباره نیازهای فعلی سالمندان، بلکه در مورد آرمان های جوانان در رابطه با

^۱ Bartlett^۲ Reisman^۳ Wiles^۴ Non government organization (NGO)^۵ Kocka & brauer^۶ Brown

منابع

مسکوب، محمود (۱۳۸۷)، بحران سالخوردگی در کشورهای کمتر توسعه یافته، مصرف یا تولید؟، ترجمه میترا آذر هوش، فصلنامه تأمین اجتماعی، سال چهارم، شماره ۱۱، ۸۷-۵۷

مشفق، محمود؛ میرزایی، محمد (۱۳۸۹)، انتقال سنی در ایران، تحولات سنی جمعیت و سیاست گذاری های اجتماعی، جمعیتی، فصلنامه جمعیت، شماره ۷۱ و ۷۲، تهران: سازمان ثبت احوال کشور، ص ۲۲-۱.

مهریار، امیر هوشنگ؛ کاظمی پور، شهلا؛ مشفق، محمود؛ مطیع حق شناس، نادر (۱۳۸۸)، "بررسی ابعاد سالخوردگی جمعیت و زمینه های اجتماعی، اقتصادی و جمعیتی آن در ایران، تهران، مرکز مطالعات و پژوهشهای جمعیتی آسیا و اقیانوسیه

abbasi-shavazi, M.j. ۲۰۰۲. recent changes and the future of fertility in iran. Paper presented at the expert group meeting on continuing fertility transition. Population division of the united nations, march ۱۳-۱۸, new York.

Bartlett, H. (۲۰۰۳). An ageing perspective. Foresight, ۵(۶), ۲۶-۳۳.

Browne, Bliss W. (۲۰۰۳). Liberating imagination about ageing. Foresight, ۵(۶), ۶۹-۷۲.

Bloom, D. E. D. Canning, and F. Gunther (۲۰۱۰), Implications of Population Aging for Economic Growth, Oxford Review of Economic Policy, ۲۶(۴): ۵۸۳-۶۱۲

East-West center. ۲۰۰۱۲. r The future of population in asia, usa .

Gavrilov, leonid A. and Patrick heuveline. (۲۰۰۳). Aging of population.

Inayatullah, S. (۲۰۱۳). Ageing: alternative futures and policy choices. Foresight, ۵(۶), ۸-۱۷

Iran demographic and health survey (IDHS) .

Kocka, J., and Kai B. (۲۰۱۰). Civil society and the elderly. In helmut K. anheier, Stefan toepler, and regina list (Eds.), international encyclopedia of civil society (pp. ۲۳۷-۲۳۲). New York: springer.

Lamnisos, Demtris, Konstantinos Giannakou & Milhajlo Jakovljevic (۲۰۲۱), "Demographic forecasting of population aging in Greece and Cyprus: one big challenge for the Mediterranean health and social system long-term sustainability", Health research Policy and Systems ۱۹, Article Number ۲۱.

رضوانی خالدی، فرشاد؛ پدرام، عبدالرحیم (۱۳۹۸)، آینده های بدلیل پدیده سالمندی جمعیت ایران در ایران با استفاده از تحلیل علی لایه ای، فصلنامه علمی مطالعات مدیریت راهبردی دفاع ملی، سال سوم، شماره ۱۲، ص ۳۷۳-۴۰۴.

زنجانی، حبیب اله، فتحی و نورالهی (۱۳۹۵)، جمعیت شناسی ایران - تهران: پژوهشکده آمار

سراشی، حسن (۱۳۷۶) مرحله اول گذار جمعیتی ایران " نامه علوم اجتماعی، شماره ۹، ۱۰، ۵۱-۶۷

شوزای، عباس؛ جلال، محمد (۱۳۸۰)، ارزیابی روش فرزندان خود در برآورد باروری با استفاده از داده های سرشماری ۱۳۶۵ و ۱۳۷۵، نامه علوم اجتماعی، ۱۶(۲): ۱۰۵-۱۳۵.

ضرغامی، حسین؛ میرزایی، محمد (۱۳۹۴)، سالخوردگی جمعیت ایران در چهار دهه پیشرو، نشریه مطالعات الگوی پیشرفت اسلامی ایران، شماره ۶

ضرغامی، حسین؛ فتحی، الهام (۱۳۹۹) پدیده سالمندی در ایران و آینده آن، پژوهشکده آمار

طاهری دمنه، محسن (۱۳۹۴)، بررسی تحلیلی تصاویر آینده جامعه ایرانی در ذهن جوانان تحصیل کرده کشور براساس روش تحلیل لایه ای علی، رساله برای دریافت درجه دکتری در آینده پژوهی، دانشگاه تهران .

علی محمدی، قاسم؛ آزمند، محمد علی؛ دلبازی اصل، مجتبی (۱۳۹۶)، تحلیل و ارزیابی ناگرهای جمعیت شناسی سالمندی در ایران، فصلنامه مطالعات اجتماعی، دوره ۳، شماره ۱.

میرزائی، محمد؛ دارابی، سعدا...؛ باباپور، میرزا (۱۳۹۶)، سالخوردگی جمعیت در ایران و هزینه های رو به افزایش بهداشت و درمان، نشریه سالمند، دوره ۱۲، شماره ۲

مشفق، محمد؛ حسینی، قربان (۱۳۹۱)، آینده پژوهی تغییرات جمعیت ایران طی دوره ۱۳۹۰ تا ۱۴۲۰، نشریه معرفت فرهنگی و اجتماعی، سال چهارم، شماره ۱

مرکز آمار ایران
نتایج (۱۳۳۵، ۱۳۴۵، ۱۳۵۵، ۱۳۶۵، ۱۳۷۵، ۱۳۸۵، ۱۳۹۰، ۱۳۹۵)، نتایج تفصیلی سرشماری های عمومی نفوس و مسکن، تهران، مرکز آمار ایران.

Reisman, david. (۲۰۰۹). Social policy in an ageing society: age and health in singapore. Northampton, mass: Edward Elgar.

Rubin, A.(۲۰۱۳). Hidden, inconsistent, and influential: images of the future in changing times, futures, ۴۵,pp.s۳۸-s۴۴.

United nations, department of social and economic affairs (۲۰۰۹), principles and recommendations for population and housing censuses, series M, no. ۷۶. Rev.۱. new York: united nations.

Wiles, Janine I.(۲۰۰۵). Home as a new site of care provision and consumption. In gavin j. Andrews, and david R.philips(eds), ageing and place(pp.۷۹-۹۷). London: routledge.

سایت سازمان ملل متحد به آدرس اینترنتی www.un.org/